

Raport z realizacji Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego za okres od lipca 2016 r. do lipca 2017 r.

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym

Zielona Góra listopad 2017 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Diagnoza działalności innowacyjnej w regionie	4
2.1. Sytuacja społeczno – gospodarcza województwa	4
2.2. Działalność badawczo – rozwojowa w 2015 r.	7
2.3. Działalność innowacyjna	18
2.4. Ochrona własności przemysłowej	25
2.5. Podsumowanie danych statystycznych	26
3. Postęp w realizacji celów Programu Rozwoju Innowacji	28
3.1. Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje	29
3.2. Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach.	33
3.3. Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje	38
4. Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 oraz pozostałe źródła finansowania PRI	42
5. Realizacja wskaźników przypisanych do PRI oraz inteligentnych specjalizacji województwa	50
6. Wnioski dotyczące istotnych problemów zidentyfikowanych w trakcie realizacji PRI	53
7. Rekomendacje w zakresie planowania działań	55
8. Spis wykresów, tabel i rysunków	58
9. Spis załączników	59

1. Wprowadzenie

Raport z realizacji Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego przedstawia najistotniejsze działania podjęte w 2016 r oraz w okresie do lipca 2017 r., wpisujące się w realizację Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego (PRI). Opracowanie ma na celu zobrazowanie możliwie aktualnego, w oparciu o dostępne dane statystyki publicznej, makroekonomicznego, stanu innowacyjności województwa lubuskiego. Dokument zawiera diagnozę przygotowaną przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze oraz przykłady działań i inicjatyw podjętych w 2016 r., które zmierzają do realizacji celów wyznaczonych w PRI. Raport obrazuje dostępne dane statystyczne statystyki publicznej tj. dla 2015 roku, natomiast w przypadku danych odnoszących się do PKB dane statystyczne dla 2014 roku.

Okres programowania 2014-2020 stawia nowe wyzwania zarówno przed przedsiębiorcami, sektorem nauki i instytucjami otoczenia biznesu, jak i samorządem regionalnym. Są one związane z nowym podejściem do polityki innowacyjnej, opartym na identyfikacji inteligentnych specjalizacji regionu w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania. Program Rozwoju Innowacji (PRI) jest dokumentem stanowiącym odpowiedź na te wyzwania. Został przyjęty Uchwałą Nr 91/1051/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 23 lutego 2016 r. a następnie uaktualniony o Ocenę Oddziaływania na Środowisko Uchwałą nr 120/1551/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 27 lipca 2016 r. Powstał w wyniku procesu rozpoczętego identyfikacją obszarów inteligentnej specjalizacji regionu. Jednym z celów wdrożenia PRI jest podniesienie innowacyjności i konkurencyjności regionu, poprzez rozwój nowych przewag w ramach wybranych obszarów inteligentnej specjalizacji regionu. Planuje się, iż będą one osiągnięte zarówno poprzez zwiększanie wartości dodanej w sektorach tradycyjnie obecnych w regionie, jak i poprzez inwestycje wprowadzane w rozwój nowych, innowacyjnych i dynamicznie się rozwijających branż. PRI jest również dokumentem wypełniającym warunek wstępny ex-ante dla Celu Tematycznego 1 Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w okresie 2014-2020.

Realizacja Programu Rozwoju Innowacji w województwie lubuskim jest monitorowana w sposób ciągły w oparciu o analizę inicjatyw wpisujących się w Cele Strategiczne zawarte w tym dokumencie, a także dostępnych na podstawie wskaźników statystycznych z zakresu innowacyjności, powiązanych dziedzin, tj. edukacja, nauka oraz ekonomia oraz Inteligentnych Specjalizacji województwa lubuskiego.

W przedmiotowym Raporcie, zaprezentowano wybrane przykłady podjętych działań wraz z ich charakterystyką, osiągniętymi rezultatami oraz wysokością i źródłami poniesionych nakładów finansowych. W materiale wykorzystano również dane statystyczne udostępnione przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze oraz informacje przekazane przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego, Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz następujące instytucje, oddziałujące na sferę innowacyjności: Uniwersytet Zielonogórski, Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Sulechowie – Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń

Agrotechnicznych w Kalsku, Centrum Energetyki Odnawialnej w Sulechowie, Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wlkp., Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze, Zachodnią Izbę Przemysłowo-Handlową w Gorzowie Wlkp., Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze, Park Technologii i Logistyki Przemysłu Interior w Nowej Soli, Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o. o., INNEKO Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp., Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny Sp. z o.o.

2. Diagnoza działalności innowacyjnej w regionie

Poniższa diagnoza została opracowana przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Przygotowany materiał przedstawia poziom innowacyjności, trendy w tej dziedzinie dla województwa lubuskiego oraz porównanie do pozostałych regionów i kraju. Opisano w nim m.in. wskaźniki obrazujące stan innowacyjności w lubuskim, działania realizowane na jej rzecz, ponoszone nakłady finansowane.

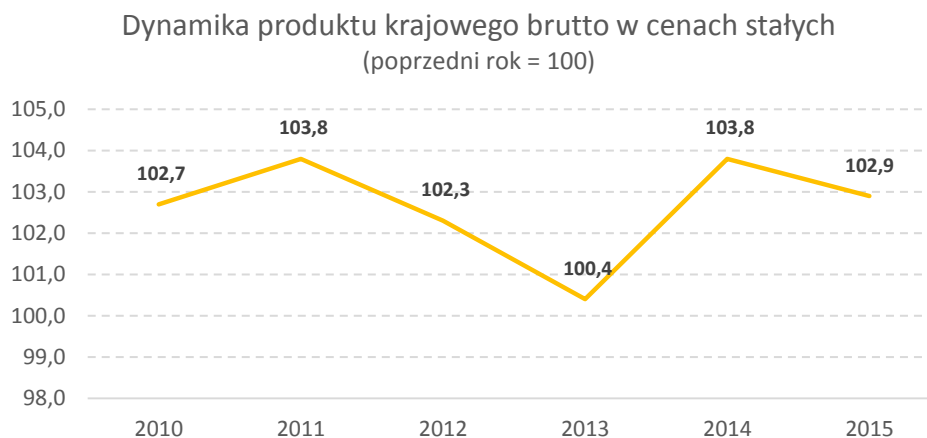
2.1. Sytuacja społeczno – gospodarcza województwa

W 2015 r. w województwie lubuskim notowano pozytywne zjawiska i tendencje dotyczące sytuacji gospodarczej. Zanotowano niewielki wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w stosunku do poprzedniego roku (o 1,0% w cenach stałych, po wzroście w 2014 r. o 14,3%) oraz dynamiczny wzrost produkcji budowlano-montażowej (o 40,2% w cenach bieżących). Nakłady inwestycyjne były o 22,1% wyższe niż przed rokiem osiągając poziom ok. 5,8 tys. zł na 1 mieszkańca.

W 2015 r. utrzymał się notowany w latach poprzednich wzrost produktu krajowego brutto w skali roku, który był jednak mniej dynamiczny niż w 2014 r. (licząc w cenach stałych wyniósł 2,9%). Dla porównania, wzrost PKB w województwie lubuskim w 2014 r. wyniósł 3,8% (w cenach stałych).

PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. wyniósł 39,0 tys. zł, co stanowiło 83,5% PKB na 1 mieszkańca w kraju.

Wykres 1: Dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Jednocześnie wystąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, która w końcu 2015 r. wyniosła 111,3 tys. Tym samym na 1000 ludności przypadało 109 podmiotów gospodarczych (wobec 108 w 2014 r.). W skali roku wzrosła liczba podmiotów nowo zarejestrowanych (o 3,3%) przy spadku liczby podmiotów wyrejestrowanych (o 5,9%). Województwo lubuskie wyróżnia malejąca, jednak nadal relatywnie wysoka na tle pozostałych województw, liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. W 2015 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 6,5 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego, a w 2014 r. - 7,0 (wobec odpowiednio 6,8 i 6,9 podmiotów na 10 tys. ludności w kraju).

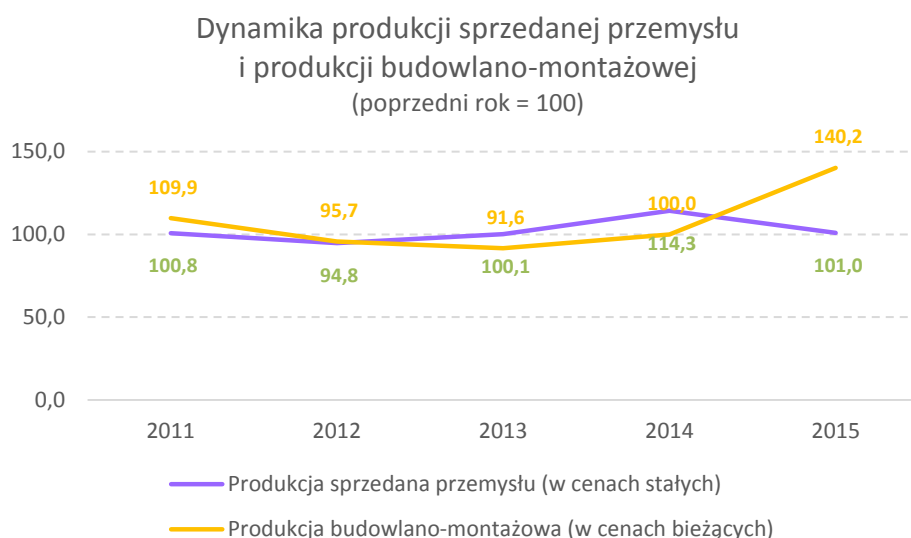
Wykres 2: Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Dodatkowo liczba pracujących w 2015 r. wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,2% (w 2014 r. – o 3,2%) osiągając poziom 334,6 tys. osób. W przeliczeniu na 1000 ludności w końcu 2015 r. liczba pracujących wyniosła 329 (wobec 324 w 2014 r.). Ponad ¼ pracujących w województwie lubuskim jest zatrudniona w przedsiębiorstwach przemysłowych (w 2015 r. było to 26,4% ogółu pracujących, tj. oprócz województwa śląskiego najwięcej w kraju). Jednocześnie znacząco zmniejszyła się populacja zarejestrowanych bezrobotnych, których liczba w końcu 2015 r. wyniosła 39,3 tys. (wobec 47,1 tys. w 2014 r.). Spadek w skali roku o 16,6% był jednym z głębszych w kraju. W rezultacie stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 10,5% wobec 12,5% w 2014 r. i 9,7% średnio w kraju.

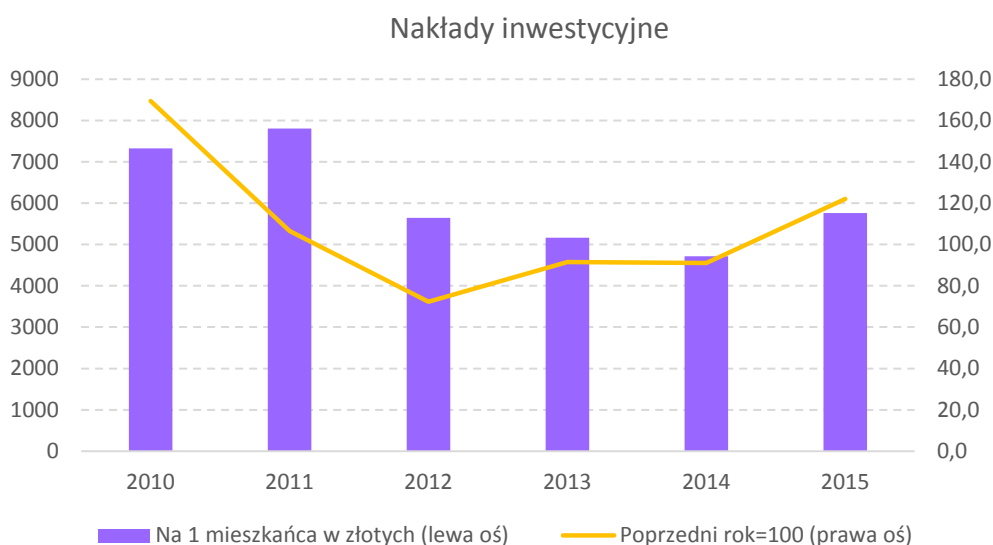
Wykres 3: Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano - montażowej

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Niekorzystne zmiany demograficzne obserwowane w województwie, związane m.in. ze spadkiem dzietności, niewielkim przyrostem naturalnym (w 2014 r. – nawet ubytkiem), niekorzystnym saldem migracji ludności, a w konsekwencji, ze zmianami w strukturze populacji i starzeniem się społeczeństwa, wpływają na wiele obszarów życia społeczno-gospodarczego w regionie, w tym na edukację. Zarówno w województwie lubuskim, jak i w całym kraju, obserwuje się spadek liczby uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Skutki niżu demograficznego odczuwają także szkoły wyższe w województwie lubuskim, w których w roku akademickim 2014/15 kształciło się ok. 15,1 tys. studentów, tj. o ok. 8,2% mniej niż w poprzednim roku. W 2015 r. na 10 tys. ludności przypadało 162 studentów szkół wyższych (wobec 176 w 2014 r.). Dodatkowo było to o ponad połowę mniej niż średnio w kraju (365). W ślad za tym zmniejsza się liczba absolwentów, w tym absolwentów kierunków ścisłych i inżynieryjno-technicznych – istotnych z punktu widzenia zasobów dla nauki i techniki.

Wykres 4: Nakłady inwestycyjne

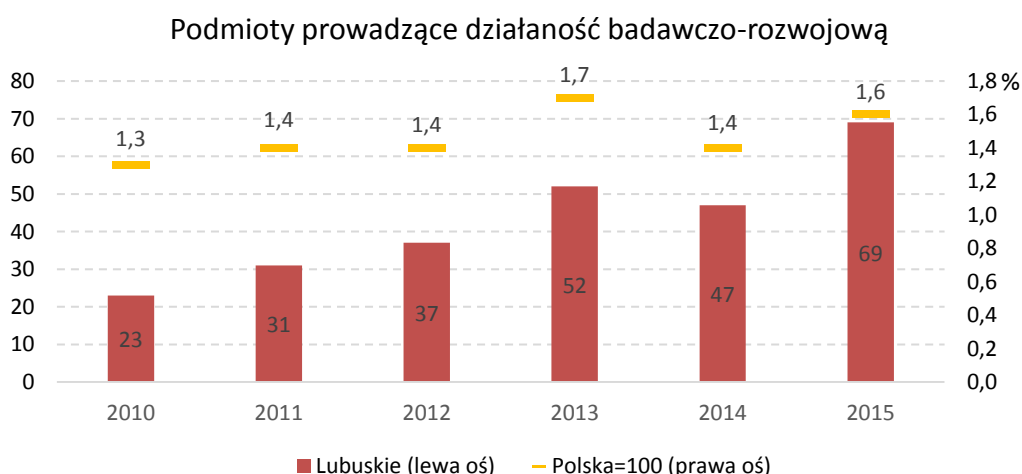
Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

2.2. Działalność badawczo – rozwojowa w 2015 r.

Podmioty prowadzące działalność badawczo-rozwojową

W ostatnich latach liczba podmiotów, które prowadziły działalność badawczo-rozwojową, tj. prace twórcze, w celu zwiększenia zasobu wiedzy oraz znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy lub zlecało wykonanie takich prac innym podmiotom sukcesywnie rosła we wszystkich województwach. W 2015 r. ich łączna liczba w kraju wyniosła ponad 4,4 tys. i była 2,5-krotnie wyższa niż w 2010 r.

Wykres 5: Podmioty prowadzące działalność badawczo-rozwojową

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W województwie lubuskim liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową w 2015 r. wyniosła 69 (co stanowiło 1,6% ogółu jednostek prowadzących działalność B+R w kraju) i była o 46,8% wyższa w porównaniu z 2014 r. (w stosunku do 2010 r. liczba tych jednostek wzrosła 3-krotnie).

Lubuskie wyróżnia wysoki udział podmiotów z sektora przedsiębiorstw w ogóle jednostek wykazujących aktywność badawczą; który w 2015 r. sięgnął 91,3% (wobec 87,2% w 2014 r. i 82,6% w 2010r.). W 2015 r. wyższy odsetek podmiotów z sektora przedsiębiorstw w populacji podmiotów aktywnych badawczo notowano jedynie w województwach: podkarpackim (94,6%) i świętokrzyskim (91,6%), przy najniższym odsetku w województwach: mazowieckim (77,1%) i podlaskim (75,0%).

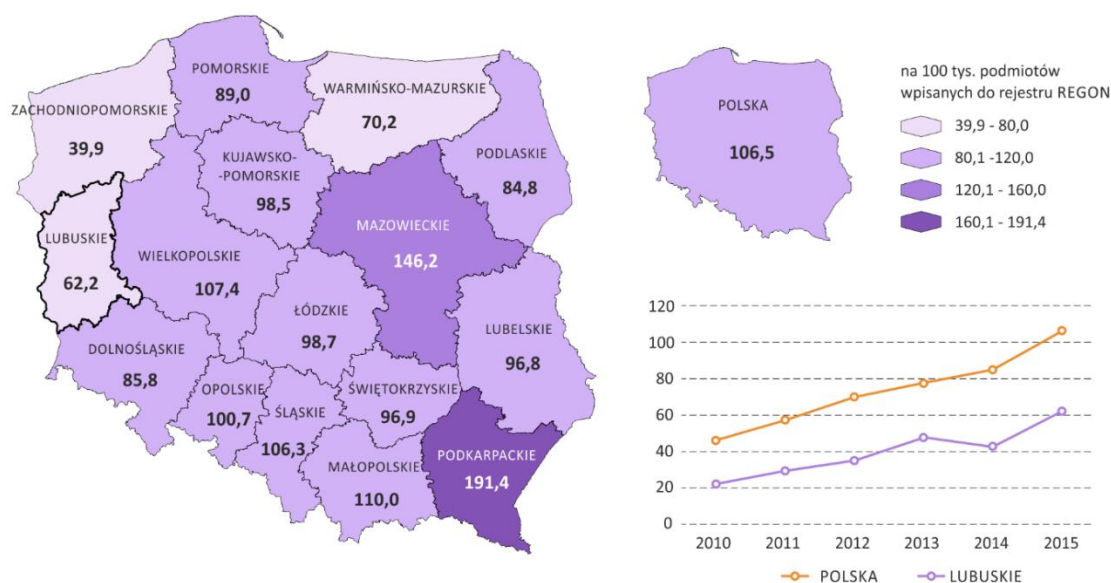
Podstawowe wskaźniki obrazujące nasycenie województwa podmiotami prowadzącymi działalność badawczo-rozwojową sukcesywnie rosły w latach 2010 – 2015 (nieznaczny spadek liczby podmiotów aktywnych badawczo na 100 tys. ludności zanotowano jedynie w 2014 r.). W całym omawianym okresie wskaźniki te utrzymywały się jednak na poziomie znacznie niższym od wartości średnich w kraju. W 2015 r. na 100 tys. ludności przypadało 6,8 podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową, wobec 11,5 średnio w kraju. Tymczasem średnia liczba podmiotów aktywnych badawczo w województwach kształtowała się na poziomie od 5,1 w województwie zachodniopomorskim do 14,8 w województwie podkarpackim i 20,7 – w mazowieckim.

Podmioty aktywne badawczo na 100 tys. podmiotów wpisanych do rejestru REGON

Liczba podmiotów aktywnych badawczo w przeliczeniu na 100 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie. W 2015 r. wartość prezentowanego wskaźnika wyniosła 62,2 wobec 106,5 średnio w kraju. Mniej podmiotów badawczo-rozwojowych na 100 tys. podmiotów wpisanych do rejestru REGON zanotowano jedynie w województwie zachodniopomorskim (39,9). Należy jednak podkreślić istotny wzrost wartości omawianego wskaźnika w 2015 r. w województwie lubuskim w porównaniu z poprzednimi latami – w 2010 r. liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową na 100 tys. podmiotów wpisanych do rejestru REGON wyniosła 22,1, a w 2014 r. – 42,7.

Rysunek 1: Podmioty prowadzące działalność B+R na 100 tys. podmiotów wpisanych do rejestru REGON

Podmioty prowadzące działalność B+R na 100 tys. podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2015 r.

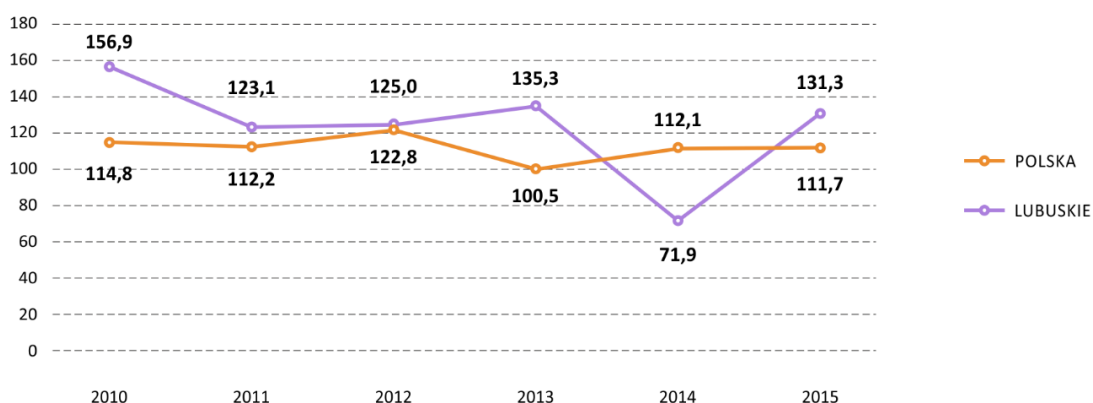
Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową

W latach 2010-2015 na działalność badawczo-rozwojową przeznaczono łącznie ponad 423,7 mln zł, co stanowiło zaledwie 0,5% ogółu nakładów na działalność badawczo-rozwojową zrealizowanych w tym okresie w kraju. **W 2015 r. nakłady na działalność B+R wyniosły 89,4 mln zł i były o 31,3% wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem.**

Wykres 6: Dynamika nakładów wewnętrznych na działalność badawczo-rozwojową

Dynamika nakładów wewnętrznych na działalność badawczo-rozwojową (rok poprzedni=100)

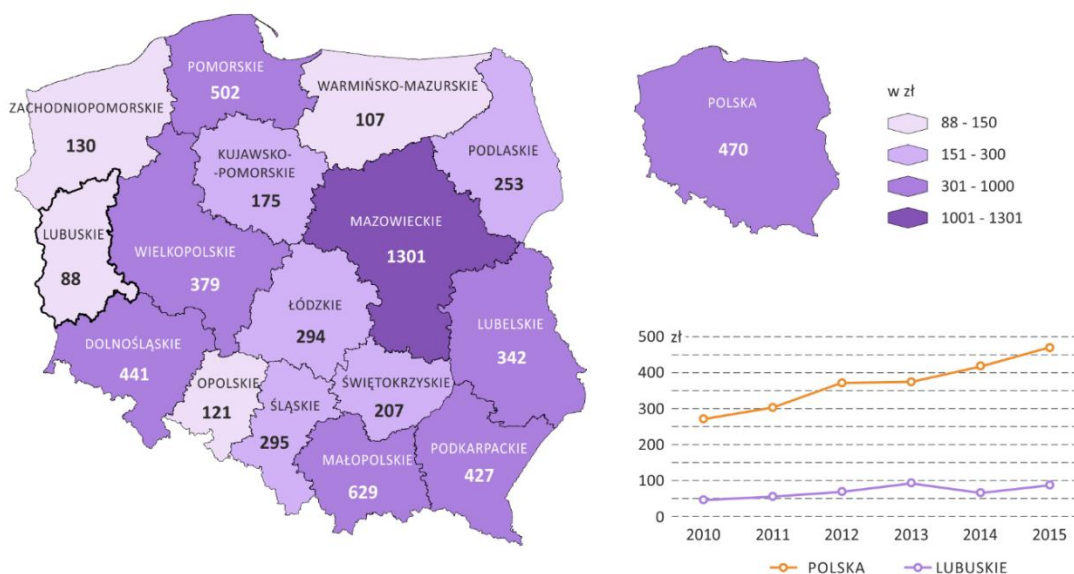
Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Nakłady na B+R na 1 mieszkańca

Mimo znacznego, bardziej dynamicznego niż średnio w kraju wzrostu nakładów wewnętrznych na badania i rozwój w przeliczeniu na 1 mieszkańca zarówno w stosunku do poprzedniego roku, jak i do 2010 r., **lubuskie nadal jest województwem o najniższych wartościach omawianego wskaźnika. W 2015 r. nakłady na badania i rozwój w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 88 zł, co stanowiło zaledwie 18,7% nakładów na działalność badawczo-rozwojową na 1 mieszkańca w kraju.** Dla porównania w pozostałych województwach wskaźnik ten wyniósł od 107 zł na 1 mieszkańca w województwie warmińsko-mazurskim do 629 zł w województwie małopolskim i 1 301 zł w województwie mazowieckim. W przeliczeniu na 1 zatrudnionego w działalności badawczo-rozwojowej nakłady na tę działalność wyniosły 76 zł, wobec 114 zł średnio w kraju. Lubuskie mieści się w grupie pięciu województw o najniższej wartości omawianego wskaźnika wraz z województwami: warmińsko-mazurskim (55 zł), zachodniopomorskim (58 zł), opolskim (66 zł) i kujawsko-pomorskim (73 zł). Najwyższe wskaźniki w tym zakresie zanotowano w województwach: pomorskim (123 zł), świętokrzyskim (152 zł) oraz mazowieckim (160 zł).

Rysunek 2: Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 mieszkańca

Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 mieszkańca w 2015 r.

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Większość nakładów wewnętrznych zrealizowano w sektorze przedsiębiorstw, przy czym udział tego sektora zwiększył się z 40,9% w 2010 r. do 52,6% w 2014 r. i 63,4% w 2015 r. Pozostałe 36,6% nakładów wewnętrznych na B+R zrealizowano łącznie: w sektorze szkolnictwa wyższego, w sektorze rządowym oraz w sektorze prywatnych instytucji niekomercyjnych¹.

¹ Z uwagi na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej, informacje dotyczące sektora szkolnictwa wyższego, sektora rządowego i sektora prywatnych instytucji niekomercyjnych prezentowane są łącznie.

W 2015 r. 64,2% ogółu nakładów na badania i rozwój stanowiły nakłady bieżące, w tym 33,5% - nakłady osobowe. Pozostałe 35,8% stanowiły nakłady inwestycyjne na środki trwałe.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonych badań, największy udział w bieżących nakładach wewnętrznych miały nakłady na prace rozwojowe, tj. prace konstrukcyjne, technologiczno-projektowe oraz doświadczalne polegające na zastosowaniu istniejącej już wiedzy, uzyskanej dzięki pracom badawczym lub jako wynik doświadczenia praktycznego, do opracowania nowych lub istotnego ulepszenia istniejących materiałów, urządzeń, wyrobów, procesów, systemów czy usług, łącznie z przygotowaniem prototypów doświadczalnych oraz instalacji pilotowych. Na prace te w 2015 r. wyasygnowano 49,9% ogółu nakładów wewnętrznych na badania i rozwój.

Nakłady na B+R w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych

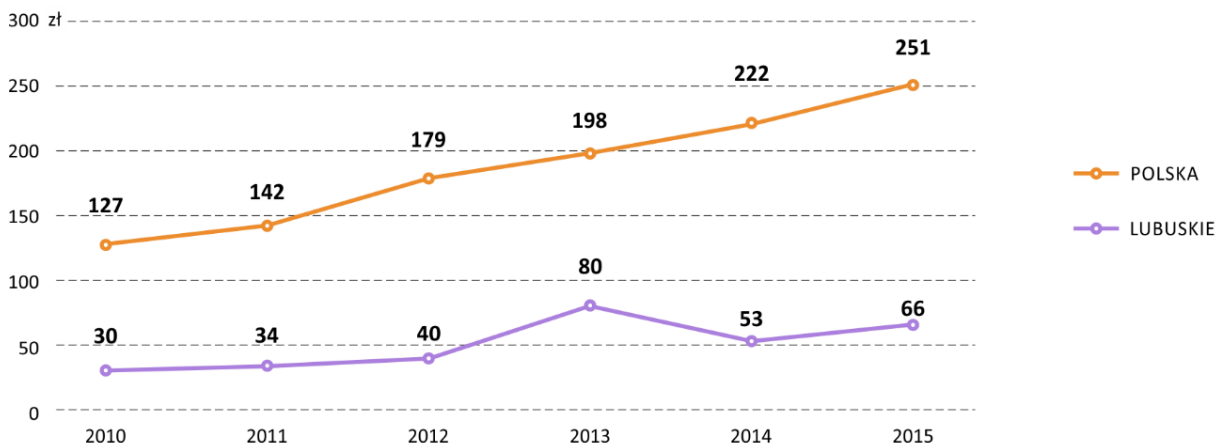
W latach 2010-2015 najwięcej środków przeznaczono na prace w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych. W ciągu sześciu lat na prace w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych przeznaczono łącznie 73,1% ogółu nakładów na działalność badawczo-rozwojową poniesionych w tym okresie. W kolejnych latach omawianego okresu wystąpił wzrost nakładów poniesionych w tej dziedzinie: z 30,2 mln zł w 2010 r. do 81,8 mln zł w 2013 r. W 2015 r. nakłady w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych wyniosły 67,3 mln zł, tj. były o 23,8% wyższe niż w 2014 r., a ich udział w ogóle nakładów na badania i rozwój wyniósł 75,3%.

W 2015 r. nakłady w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 66 zł (wobec 30 zł w 2010 r.) i 251 zł na 1 mieszkańca średnio w kraju. Najwyższe nakłady w tej dziedzinie w przeliczeniu na 1 mieszkańca poniosły podmioty w województwie mazowieckim (706 zł na 1 mieszkańca), małopolskim (355 zł) i podkarpackim (297 zł), a najniższe w województwie warmińsko-mazurskim (19 zł na 1 mieszkańca) i zachodniopomorskim (65 zł).

Ponad 38 mln zł, tj. 9,0% ogółu nakładów poniesionych w latach 2010-2015 przeznaczono na prace w dziedzinie nauk przyrodniczych, przy czym większość z tych środków (52,4%) wydatkowano w latach 2011 i 2012 (łącznie blisko 20 mln zł). W 2015 r. nakłady poniesione w tej dziedzinie wyniosły 6,1 mln zł (6,9% ogółu nakładów wewnętrznych na działalność B+R w 2015 r.) i były o 46,5% wyższe niż w roku poprzednim.

Wykres 7: Nakłady na działalność badawczo – rozwojową w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Pozostałe nakłady zrealizowano głównie w dziedzinie nauk społecznych i nauk humanistycznych. W ostatnim roku omawianego okresu było to odpowiednio 9,5 mln zł (tj. 10,6% ogółu nakładów na działalność B+R) oraz 3,1 mln zł, tj. 3,5% ogółu nakładów.

Nakłady na B+R według źródeł finansowania.

Struktura finansowania działalności badawczo-rozwojowej w województwie lubuskim ulegała znaczącym zmianom w kolejnych latach omawianego okresu. W latach 2011 i 2012 większość środków na tę działalność pochodziła z sektora rządowego, tj. z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji podlegających rządowi i samorządom (odpowiednio 59,3% i 55,1%). Dalsze 24,2% nakładów wewnętrznych na badania i rozwój w 2011 r. i 26,1% w 2012 r. sfinansował sektor przedsiębiorstw.

Tablica 1. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według źródeł finansowania

Lata	Ogółem	Sektor finansujący		
		rządowy	przedsiębiorstw	pozostałe ²
W TYSIĄCACH ZŁOTYCH				
2011.....	56 026,7	33 244,0	13 565,4	9 217,3
2012.....	70 014,4	38 564,6	18 278,9	13 170,9
2013.....	94 695,4	17 736,3	21 599,2	55 359,9
2014.....	68 122,0	27 936,8	18 048,0	22 137,2
2015.....	89 375,4	24 327,6	35 996,8	29 051,0
WOJEWÓDZTWO = 100				
2011.....	100,0	59,3	24,2	16,5
2012.....	100,0	55,1	26,1	18,8
2013.....	100,0	18,7	22,8	58,5
2014.....	100,0	41,0	26,5	32,5
2015.....	100,0	27,2	40,3	32,5

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Z kolei w 2013 r. udział sektora rządowego w finansowaniu nakładów na działalność badawczo-rozwojową zmniejszył się do 18,7%. Był to jeden z najniższych wskaźników wśród województw (niższy udział sektora rządowego w finansowaniu nakładów na badania i rozwój notowano jedynie w województwie podkarpackim). Jednocześnie w 2013 r. łączne nakłady na B+R sektorów: szkolnictwa wyższego, prywatnych instytucji niekomercyjnych i zagranicy³ wzrosły w porównaniu z poprzednim rokiem ponad 4-krotnie, a ich udział w finansowaniu nakładów na B+R wyniósł 58,5% (wobec 18,8% w 2012 r.). W 2014 r. udział sektora rządowego w nakładach wewnętrznych na działalność badawczo-rozwojową zwiększył się do 41,0%.

W 2015 r. 40,3% ogółu środków na nakłady na działalność B+R pochodziło z sektora przedsiębiorstw, 27,2% - z sektora rządowego, a 32,5% - z pozostałych sektorów, w tym 24,8% - z zagranicy, a 7,7% - z sektora szkolnictwa wyższego.

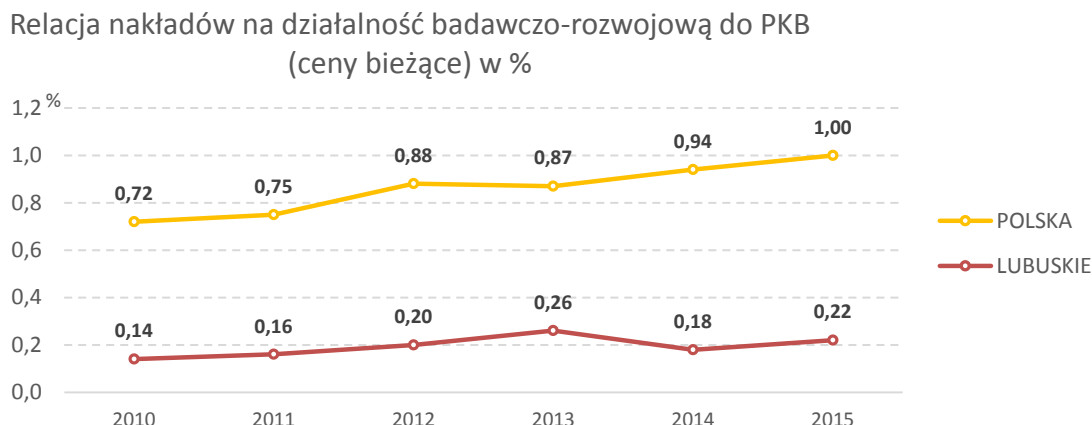
Relacja nakładów na B+R do PKB

W 2015 r. bardziej dynamiczny wzrost nakładów na B+R niż wzrost PKB, wpłynął na poprawę wskaźnika intensywności prac badawczo-rozwojowych. Udział nakładów na badania i prace rozwojowe w PKB wyniósł 0,22% wobec 1,00% średnio w kraju. Lubuskie nadal było województwem o najniższych w kraju nakładach na B+R w relacji do PKB obok województw: opolskiego i warmińsko-mazurskiego (ze wskaźnikiem na poziomie 0,32%), zachodniopomorskiego (0,33%) oraz kujawsko-pomorskiego (0,46%). Najwyższe wartości prezentowanego wskaźnika zanotowano w województwie mazowieckim (1,74%) oraz małopolskim (1,49%) i podkarpackim (1,29%). Podobnie jak przed rokiem, nakłady na B+R w wysokości przekraczającej 1% PKB zrealizowano także w województwie pomorskim (1,12%) oraz lubelskim (1,07%).

² Tj. sektory: szkolnictwa wyższego, prywatnych instytucji niekomercyjnych i zagranica.

³ Ze względu na tajemnicę statystyczną nie ma możliwości prezentacji danych dot. sektorów: szkolnictwa wyższego, prywatnych instytucji niekomercyjnych i zagranicy za 2013 r. dla każdego z tych sektorów oddzielnie.

Wykres 8: Relacja nakładów na działalność badawczo – rozwojową do PKB

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W ujęciu regionalnym utrzymuje się silne zróżnicowanie terytorialne wskaźników dotyczących prac badawczych i rozwojowych. Analizowane wskaźniki od lat osiągają wartości najwyższe dla województwa mazowieckiego, w którym w 2015 r. alokowane było 40,0% bezpośrednich dotacji budżetowych na wsparcie działalności badawczo-rozwojowej. Odsetek tych środków przypadający na województwo lubuskie w 2015 r. wyniósł 0,3%, a w latach poprzednich nie przekroczył 0,6%. Znaczące jest przy tym, że w województwie mazowieckim znajdowała się prawie jedna czwarta wszystkich podmiotów aktywnych badawczo (w województwie lubuskim 1,6%) oraz 39,2% ogólnej liczby jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych.⁴ W województwach, w których nie ma żadnej naukowo-badawczej placówki resortowej wskaźniki intensywności prac badawczo-rozwojowych osiągają zazwyczaj wartości najniższe bądź poniżej średniej krajowej.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST)

Statystyki dotyczące zasobów ludzkich dla nauki i techniki (HRST), tworzonych przez osoby aktualnie zajmujące się lub potencjalnie mogące zająć się pracami związanymi z tworzeniem, rozwojem, rozpowszechnianiem i zastosowaniem wiedzy naukowo-technicznej są jedną z głównych miar rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Do zasobów ludzkich dla nauki i techniki zalicza się osoby, które spełniają przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- posiadają formalne kwalifikacje, tzn. wykształcenie wyższe w dziedzinach nauki i techniki,

⁴ Nauka i technika w 2015 r., GUS, Warszawa 2016, s. 74.

- nie posiadają formalnego wykształcenia, ale pracują w zawodach nauki i techniki, gdzie takie wykształcenie jest zazwyczaj wymagane.⁵

W województwie lubuskim udział ludności stanowiącej zasoby dla nauki techniki w ludności aktywnej zawodowo we wszystkich latach prezentowanego okresu był niższy niż średnio w kraju.

Do 2014 r. udział ten wykazywał tendencję rosnącą, jednak w 2015 r. nieco obniżył się do poziomu 41,7%, tj. o 0,9 p. proc. w stosunku do notowanego przed rokiem. W kraju ludność stanowiąca zasoby dla nauki i techniki stanowiła 47,9% ludności aktywnej zawodowo (tj. o 1,4 p. proc. więcej niż w 2014 r.).

Tablica 2. **Zasoby ludzkie dla nauki i techniki jako odsetek ludności aktywnej zawodowo**

Wyszczególnienie	Ogółem	Posiadające wykształcenie wyższe i pracujące dla nauki i techniki	Stanowiące zasób ze względu na wykształcenie	Stanowiące zasób ze względu na zawód
Polska2011	42,2	17,8	33,8	26,2
2012	43,2	18,1	35,2	26,0
2013	44,7	18,8	36,9	26,7
2014	46,5	20,0	38,6	27,9
2015	47,9	20,9	39,6	29,2
Województwo lubuskie2011	36,9	15,1	29,0	23,0
2012	36,9	14,4	28,8	22,5
2013	40,0	15,2	28,6	24,1
2014	42,6	16,9	33,9	25,5
2015	41,7	16,8	32,7	25,9

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W ciągu roku nieco zmniejszył się udział najważniejszej z punktu widzenia nauki i techniki grupy osób, stanowiącej rdzeń zasobów (tzn. osób, które posiadają wykształcenie wyższe i pracują dla nauki i techniki) w ogóle ludności aktywnej zawodowo, który w 2015 r. wyniósł 16,8% (wobec 20,9% średnio w kraju). Było to o 0,1 p. proc. mniej niż w 2014 r. Dla porównania, udział rdzenia zasobów ludzkich w ludności aktywnej zawodowo w poszczególnych województwach kształtował się na poziomie od 15,5% w województwie kujawsko-pomorskim i świętokrzyskim do 22,3% w województwie pomorskim, 22,4% w województwie dolnośląskim i 28,1% w województwie mazowieckim.

⁵ Nauka i technika w 2015 r., GUS, Warszawa 2015, s. 95.

Nieznacznie niższy niż w 2014 r. był także odsetek osób, stanowiących zasób ze względu na wykształcenie w ogóle ludności aktywnej zawodowo, który wyniósł 32,7% wobec 33,9% w poprzednim roku (wobec wzrostu w kraju z 38,6% w 2011 r. do 39,6%).

W porównaniu z poprzednim rokiem zwiększył się udział osób pracujących w sferze nauki i techniki w ogóle ludności aktywnej zawodowo, stanowiących zasób ze względu na zawód i wyniósł 25,9% (w kraju 29,2%) wobec odpowiednio 25,5% w województwie i 27,9% średnio w kraju w 2014 r.

Potencjał regionu w zakresie zasobów dla nauki i techniki w dużym stopniu determinują szkoły wyższe i proponowane przez nie kierunki kształcenia. W 2015 r. w województwie lubuskim spośród 4,8 tys. absolwentów szkół wyższych 1,2 tys. stanowili absolwenci kierunków ścisłych i inżynierskich⁶. W przeliczeniu na 10 tys. ludności było to 47 absolwentów, tj. najmniej w kraju. Wśród województw o najmniejszej wartości prezentowanego wskaźnika znajduje się także województwo warmińsko-mazurskie (71 absolwentów na 10 tys. ludności), zachodniopomorskie (77) i świętokrzyskie (78) wobec 103 średnio w kraju.

Zatrudnieni w działalności B+R według sektorów wykonawczych

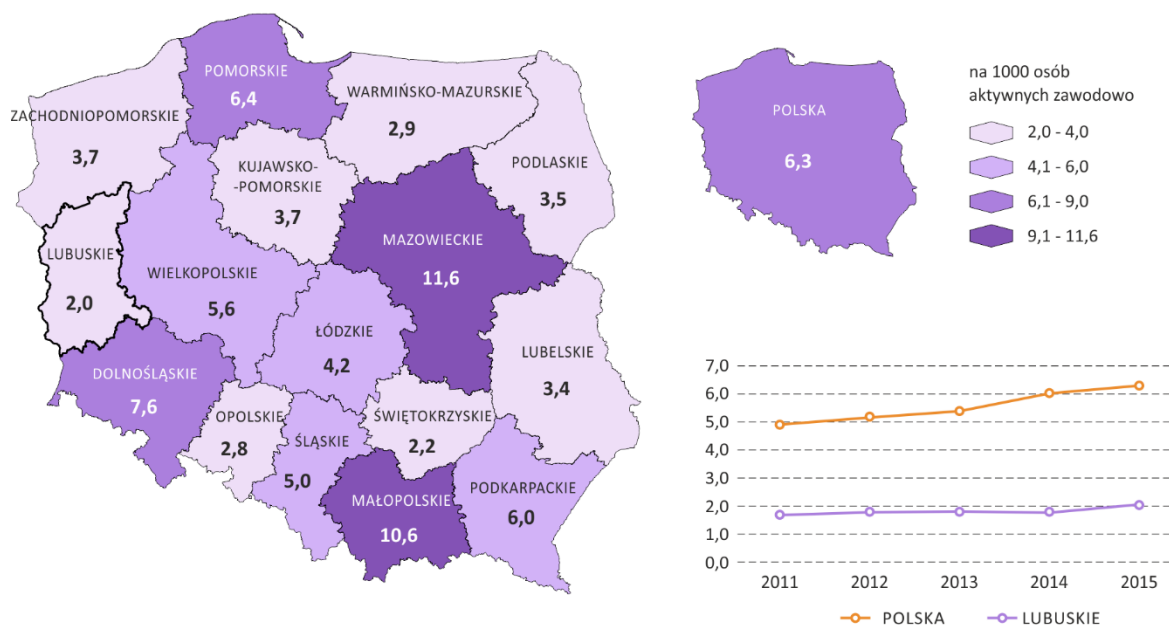
W województwie lubuskim utrzymuje się relatywnie wysoki udział pracowników sektora szkolnictwa wyższego w ogóle zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej. W 2015 r. pracownicy z tego sektora stanowili 72,1% zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej, wobec 81,3% w 2014 r. i 52,1% średnio w kraju. Wyższy udział pracowników sektora szkolnictwa wyższego w ogóle zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej notowano w województwie zachodniopomorskim – 85,8%, podlaskim – 77,1%, lubelskim 74,6% i kujawsko-pomorskim 72,3%. W ogóle zatrudnionych w działalności B+R zwiększył się natomiast udział zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw, który wyniósł 27,6% wobec 18,4% przed rokiem. Spośród pracowników bezpośrednio związanych z badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi 20,6% zatrudnionych było w przemyśle (wobec 15,9% przed rokiem i 14,5% w kraju).

Liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w sektorze szkolnictwa wyższego w przeliczeniu na 100 tys. ludności kształtuje się w województwie lubuskim na stałym, niskim, a w ostatnich latach malejącym poziomie. W 2015 r. wyniosła 83, przy średniej wartości tego wskaźnika w kraju na poziomie 214.

⁶ Do absolwentów kierunków inżynierskich i ścisłych zaliczono kierunki (odpowiadające Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji (ISCED – F 2013): fizyczny, matematyczny i statystyczny, interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji obejmujących nauki przyrodnicze, matematykę i statystykę, technologii teleinformatycznych, interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji obejmujących technologie informacyjno-komunikacyjne, inżyniersko-techniczny, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa, interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji obejmujących technikę, przemysł i budownictwo.

Rysunek 3: Zatrudnieni w działalności badawczo – rozwojowej w przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo

Zatrudnieni w działalności badawczo-rozwojowej
w przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo (w ECP) w 2015 r.

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W sektorze przedsiębiorstw liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w przeliczeniu na 100 tys. ludności wzrosła w skali roku z 20 do 32 (przy średniej wartości wskaźnika w kraju na poziomie 127). W grupie województw o najniższej wartości omawianego wskaźnika znajdują się województwa: zachodniopomorskie (29 zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w sektorze przedsiębiorstw na 100 tys. ludności), warmińsko-mazurskie (36) i opolskie (38). Najkorzystniej wskaźnik ten kształtował się w województwach: mazowieckim (266 osoby) i podkarpackim (249).

W województwie lubuskim notuje się wyższy niż w pozostałych regionach kraju odsetek pracowników naukowo-badawczych zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej, na poziomie 85,5% wobec 75,0% średnio w kraju. Spośród pracowników naukowo-badawczych zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej 11,3% pracowało w przemyśle (w 2014 r. - 9,4%). Dalsze 10,6% zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej stanowili technicy i pracownicy równorzędni, a 3,9% - pozostały personel (wobec odpowiednio 8,4% i 2,7% przed rokiem).

Faktyczne zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej wyrażone w ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC), gdzie jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) oznacza jeden osobo-rok poświęcony wyłącznie na działalność badawczo-rozwojową, w 2015 r. wyniosło 888,1 EPC, tj. stanowiło 0,8% wyrażonego w EPC zatrudnienia w kraju. W takim ujęciu zatrudnienie w województwie lubuskim

było o 9,4% wyższe niż w 2014 r. W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo wyniosło 2,0 ECP i było ponad 3-krotnie niższe niż średnio w kraju (6,3 ECP).

2.3. Działalność innowacyjna

Przedsiębiorstwa innowacyjne⁷

Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych, tj. takich, które w badanym okresie wprowadziły na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową (nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces) w ogólnej liczbie przedsiębiorstw objętych badaniem w województwie lubuskim jest niższy niż średnio w Polsce. W 2015 r. wyniósł 11,6% wobec 13,7% średnio w kraju i 10,5% w 2014 r. Nieco niższy odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych zanotowano w województwie świętokrzyskim (11,5%) i warmińsko-mazurskim (11,3%), przy najwyższych odsetkach notowanych w województwach zachodniopomorskim, podlaskim, małopolskim i opolskim (ok. 15%).

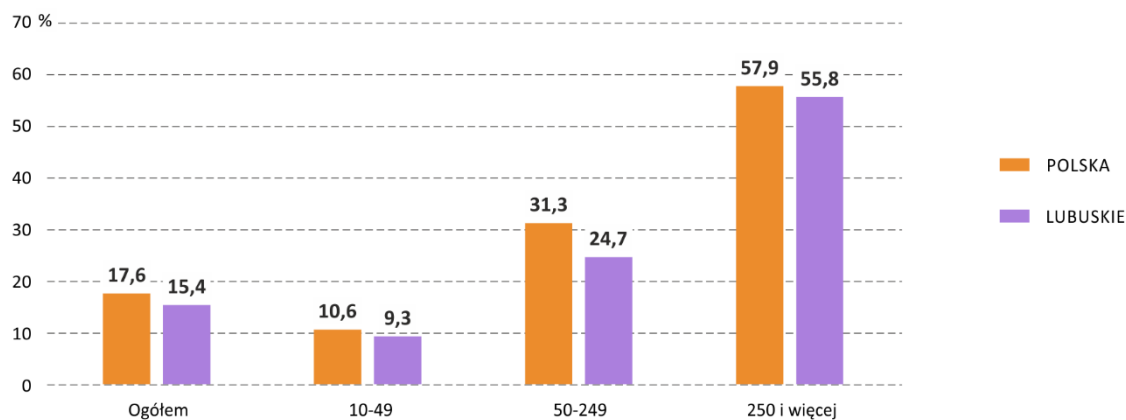
W grupie przedsiębiorstw przemysłowych **odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych** wyniósł 15,4% (wobec 17,6% średnio w kraju) i nie zmienił się w istotny sposób w stosunku do notowanego w 2014 r. (15,5%). Tym samym **lubuskie pozostało w grupie województw o najniższej wartości prezentowanego wskaźnika**. Niższy odsetek innowacyjnych jednostek przemysłowych notowano jedynie w województwie łódzkim i świętokrzyskim. Najwyższy udział przedsiębiorstw innowacyjnych w populacji przedsiębiorstw przemysłowych wystąpił natomiast w województwach: opolskim (21,5%), podlaskim (20,6%) i małopolskim (20,4%).

Największy odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych notuje się w grupie podmiotów przemysłowych o liczbie pracujących powyżej 250 osób, w 2015 r. – 55,8% (wobec 52,3% w 2014 r.). W grupie jednostek o liczbie pracujących od 50 do 249 osób udział przedsiębiorstw innowacyjnych wyniósł 24,7% (tj. był nieznacznie mniejszy niż w 2014 r., kiedy wyniósł 29,0%). O 1,0 p. proc. zwiększył się natomiast udział jednostek innowacyjnych w populacji przedsiębiorstw przemysłowych o liczbie pracujących od 10 do 49 osób i wyniósł 9,3%. We wszystkich klasach wielkości odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w województwie lubuskim był niższy niż średnio w kraju (w analogicznych klasach wielkości przedsiębiorstw).

⁷ Na podstawie badania prowadzonego przez GUS, którym objęte były przedsiębiorstwa przemysłowe liczące powyżej 49 pracujących (badanie pełne) i o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (badanie na próbie reprezentacyjnej) oraz przedsiębiorstwa usługowe (badanie na próbie reprezentacyjnej).

Wykres 9: Przedsiębiorstwa innowacyjne przemysłowe wg klas wielkości

Przedsiębiorstwa innowacyjne przemysłowe według klas wielkości w 2015 r.
(w % ogółu przedsiębiorstw przemysłowych)

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzaju innowacji

W 2015 r. przedsiębiorstwa przemysłowe najczęściej wprowadzały innowacje procesowe (11,2% ogółu przedsiębiorstw przemysłowych) i innowacje produktowe (10,5%). Nowy lub istotnie ulepszony proces wprowadziło 41,9% dużych przedsiębiorstw przemysłowych, o liczbie pracujących 250 i więcej oraz 18,3% przedsiębiorstw średnich, o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (wobec odpowiednio 40,9% i 19,5% w 2014 r.). W populacji małych podmiotów przemysłowych, o liczbie pracujących od 10 do 49 osób, odsetek przedsiębiorstw wprowadzających innowacje procesowe wyniósł 6,5% wobec 4,2% przed rokiem.

Innowacje produktowe w 2015 r. wprowadziło 39,5% dużych przedsiębiorstw (wobec 36,4% w 2014 r.) oraz 17,5% średnich przedsiębiorstw przemysłowych (wobec 19,5% w 2014 r.). W grupie małych przedsiębiorstw przemysłowych odsetek tych, które wprowadziły innowacje produktowe wyniósł 6,1% (wobec 6,0% w 2014 r.).

Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających nowe lub istotnie ulepszone dla rynku produkty średnio wyniósł 5,4% (wobec 4,8% w 2014 r.), przy czym najwyższy był w grupie podmiotów o liczbie pracujących 250 i więcej (23,3% wobec 20,5% w 2014 r.).

Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej

W niewielkim stopniu zmieniają się także dane dotyczące przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej, tj. aktywnie brały udział we wspólnych projektach dotyczących działalności innowacyjnej z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami niekomercyjnymi. W 2015 r. w województwie lubuskim udział przedsiębiorstw przemysłowych prowadzących taką współpracę zmniejszył się w porównaniu z 2014 r. (z 4,1% do 3,7%) i był najniższy w kraju. Średni udział przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w ogóle przedsiębiorstw

w Polsce wyniósł 5,5%, przy czym najwyższy był w województwach: podkarpackim (8,4%), opolskim (7,5%) i podlaskim (7,3%).

Nadal współpracę w zakresie działalności innowacyjnej najczęściej prowadziły przedsiębiorstwa duże, o liczbie 250 i więcej pracujących, jednak udział podmiotów prowadzących taką współpracę w ogóle podmiotów dużych zmniejszył się w ciągu roku (z 22,7% do 16,3%). Mniejszy niż w 2014 r. był także odsetek przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej z klasy wielkości 49-249 pracujących, który wyniósł 8,5% wobec 10,4% w 2014 r. W populacji przedsiębiorstw o liczbie pracujących nieprzekraczającej 9 osób odsetek podmiotów współpracujących wyniósł 1,1% wobec 0,6% w poprzednim roku.

W populacji przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie zwiększył się odsetek przedsiębiorstw współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy z 2,6% w 2010 r. i 4,0% w 2014 r. do 5,6% w 2015 r.

Spośród przedsiębiorstw usługowych współpracę w zakresie działalności innowacyjnej prowadziło 1,8% podmiotów, tj. nieco więcej niż w 2014 r. Najczęściej współpracę taką podejmowały podmioty o liczbie pracujących od 49 do 249 osób (4,3% ogółu podmiotów w tej klasie wielkości przedsiębiorstw).

Przychody netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych

Niewielkim zmianom aktywności przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności towarzyszył spadek udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem. W 2015 r. przychody netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych stanowiły 4,7% ogółu przychodów netto ze sprzedaży (wobec 5,6% w 2014 r.) W kraju przychody te stanowiły średnio 9,5% ogółu przychodów netto ze sprzedaży, przy czym największy ich udział notowano w województwie pomorskim (18,3%), dolnośląskim (15,0%) oraz wielkopolskim (14,6%), a najmniejszy w województwach: warmińsko-mazurskim (3,6%), podlaskim i świętokrzyskim (po 4,3%).

Niższy niż w 2014 r. był także udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych dla rynku w przychodach netto ze sprzedaży ogółem, który wniósł 2,3% (wobec 3,1% w 2014 r. i 4,1% średnio w kraju). Na poziomie zbliżonym do notowanego w 2014 r. pozostał natomiast udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych tylko dla przedsiębiorstwa w ogóle przychodów netto ze sprzedaży (wyniósł 2,3% wobec 2,5% w 2014 r.). Odsetek przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport wyniósł 3,2% wobec 4,0% w 2014 r.

Podmioty wysokiej i średnio-wysokiej techniki

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego klasyfikuje się ze względu na stopień zaawansowania techniki: na wysoką (jeżeli intensywność

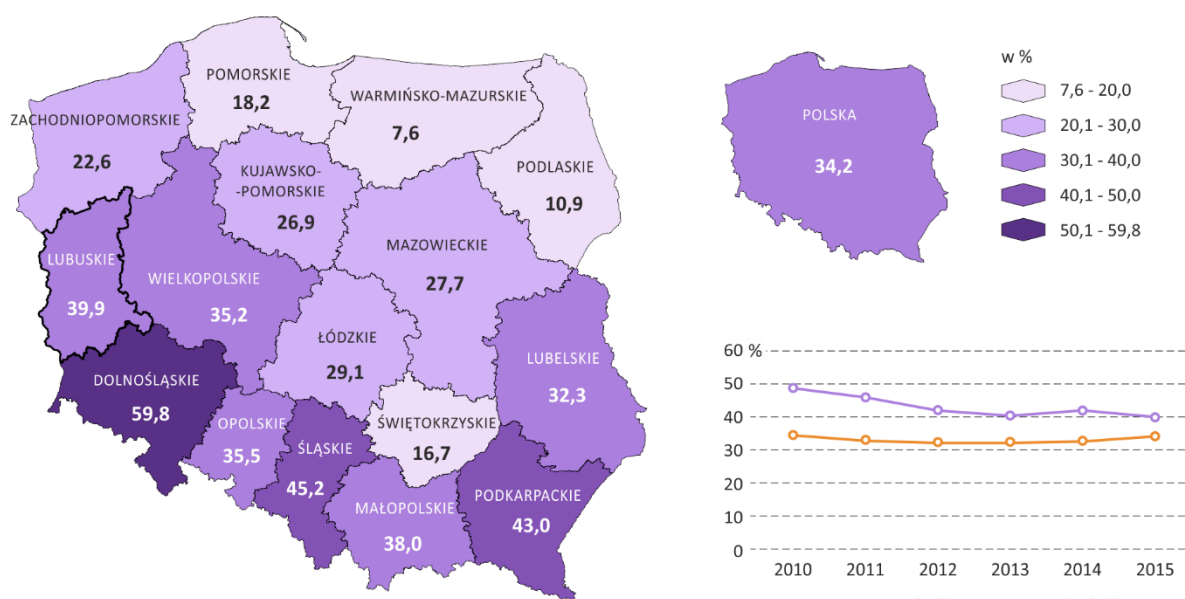
działalności badawczo-rozwojowej jest większa niż 7%), średnio-wysoką (intensywność działalności badawczo-rozwojowej pomiędzy 2,5 i 7%), średnio-niską (pomiędzy 1 i 2,5%) i niską (poniżej 1%).

W województwie lubuskim udział podmiotów wysokiej i średnio-wysokiej techniki w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego jest nieco niższy niż średnio w kraju. W 2015 r. ukształtował się na poziomie 14,4% (14,0% przed rokiem), wobec 16,3% (15,8% przed rokiem) w kraju.

W 2014 r. przychody netto ze sprzedaży produktów w przedsiębiorstwach należących do działów PKD zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki stanowiły 39,9% przychodów netto ze sprzedaży produktów. Był to jeden z wyższych wskaźników w kraju (wyższy udział notowano w województwach: dolnośląskim (59,8%), śląskim (45,2%) i podkarpackim (43,0%) wobec średniej wartości w kraju równej 34,2%.

Rysunek 4: Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w 2015 r.

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Nakłady na działalność innowacyjną

W latach 2010-2015 nakłady poniesione na działalność innowacyjną w województwie lubuskim łącznie wyniosły 2242,6 mln zł, co stanowiło 1,0% nakładów zrealizowanych w tym czasie w kraju. W 2015 r. na działalność innowacyjną przeznaczono 762,5 mln zł, tj. ponad 2,5-krotnie więcej niż w 2014 r. (285,2 mln zł). Kwota ta stanowiła 34% ogółu nakładów poniesionych na działalność innowacyjną w latach 2010-

2015 w województwie. Wyraźny wzrost nakładów na innowacje w porównaniu z 2014 r. wystąpił zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych (o 164,3%), jak i w przedsiębiorstwach usługowych (o 235,9%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączne nakłady na działalność innowacyjną w województwie wyniosły 748 zł (wobec 279 zł w 2014 r.). Znaczny wzrost nakładów w skali roku wpłynął na wyraźną poprawę prezentowanego wskaźnika w relacji do analogicznego wskaźnika dla kraju. W 2015 r. nakłady na działalność innowacyjną na 1 mieszkańca stanowiły 65,8% nakładów na innowacje na 1 mieszkańca w kraju. W latach poprzednich relacja ta nie przekroczyła 38%, a w 2014 r. wyniosła zaledwie 28,6%.

Odsetek przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju, utrzymuje się na względnie stałym poziomie. W 2015 r. udział tej grupy przedsiębiorstw w ogóle podmiotów objętych badaniem w województwie lubuskim wyniósł 11,6% (wobec 10,5% w 2014 r. i 13,4% w 2010 r.).

Nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną

Województwo lubuskie wyróżnia wysoki odsetek nakładów na działalność innowacyjną zrealizowanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe (94,6%). Wyższy udział podmiotów przemysłowych w nakładach notuje się w województwach: opolskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim. W kraju odsetek nakładów zrealizowanych przez jednostki przemysłowe w 2015 r. wyniósł 71,1%. Wśród województw o najniższym udziale podmiotów przemysłowych w nakładach na działalność innowacyjną znajdowało się województwo pomorskie (70,2%), małopolskie (74,1%) i dolnośląskie (76,2%).

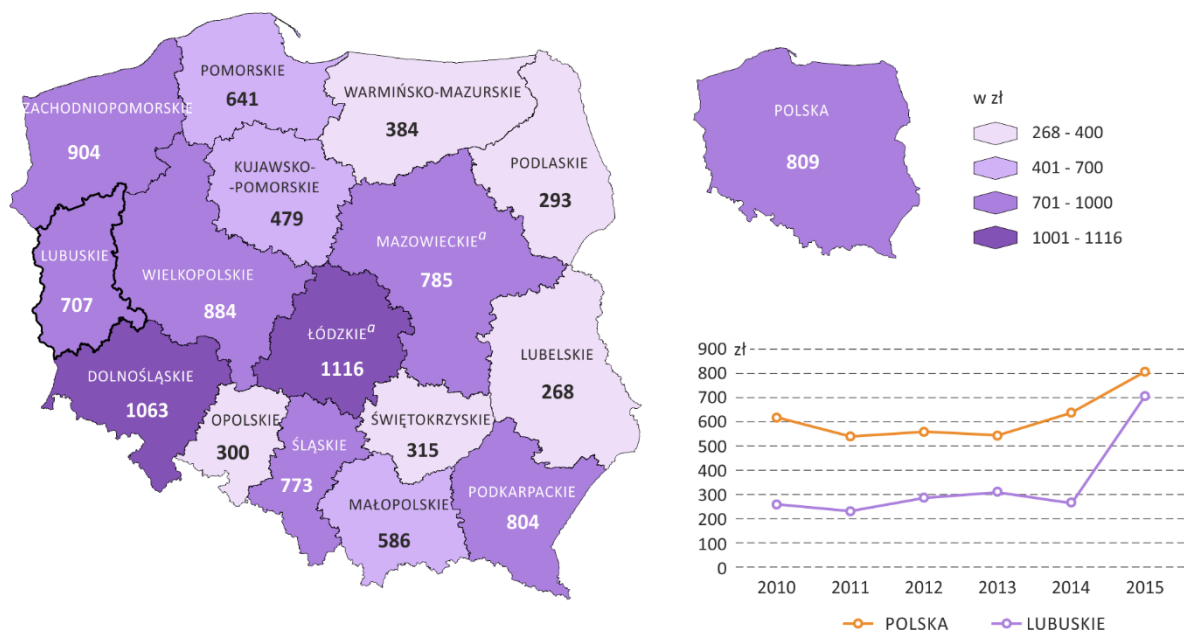
Nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na innowacje w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 707 zł (w 2014 r. – 267 zł), co stanowiło 87,4% ogółu nakładów na innowacje poniesionych przez jednostki przemysłowe na 1 mieszkańca w kraju. Względnie wysoka wartość prezentowanego wskaźnika lokuje lubuskie w grupie 6 wiodących w tym zakresie województw, obok województw: dolnośląskiego, zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, podkarpackiego i śląskiego.

W 2015 r. odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną⁸ nie zmienił się istotnie w skali roku i wyniósł 11,2% (wobec 11,7% w 2014 r.). Było to o 2,8 p. proc. mniej niż średnio w Polsce. Największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na innowacje zanotowano w województwie opolskim oraz śląskim, mazowieckim i dolnośląskim (powyżej 15%).

⁸ Mierzone jako nakłady poniesione przez przedsiębiorstwo w danym roku na działalność innowacyjną prowadzoną w ciągu ostatnich trzech lat

Rysunek 5: Nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną na 1 mieszkańca

Nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną na 1 mieszkańca (w zł) w 2015 r.

^a Ze względu na tajemnicę statystyczną w 2015 r., dane dla województwa łódzkiego i mazowieckiego dotyczą 2014 r.

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Spośród przedsiębiorstw przemysłowych nakłady na działalność innowacyjną poniosło mniej, niż co drugie przedsiębiorstwo o liczbie pracujących 250 i więcej osób (44,2% wobec 45,5% w 2014 r.) oraz mniej, niż co piąte o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (18,3% wobec 23,5% w 2014 r.). Zwiększył się natomiast odsetek podmiotów, które poniosły nakłady na innowacje w grupie mniejszych przedsiębiorstw, o liczbie pracujących od 10 do 49 osób. W grupie tej nakłady na działalność innowacyjną poniosło 6,4% jednostek (wobec 5,3% w 2014 r.).

Z ogółu nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstwa przemysłowe najwięcej przeznaczyły na środki trwałe (93,3%), w tym głównie na maszyny i urządzenia (65,1%). Na działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstwa przemysłowe przeznaczyły dalsze 5,5 % ogółu nakładów na działalność innowacyjną, na marketing – 0,7%, a na szkolenia – 0,1%.

Nakłady przedsiębiorstw usługowych na działalność innowacyjną

W populacji przedsiębiorstw z sektora usług, nakłady na działalność innowacyjną poniosło 7,0% przedsiębiorstw. Było to o 2,9 p. proc. więcej niż w 2014 r. i o 0,5 p. proc. mniej niż średnio w kraju. Największy odsetek przedsiębiorstw usługowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną zanotowano w województwie podkarpackim (11,1%) oraz łódzkim i zachodniopomorskim (po 9,6%).

Nakłady przedsiębiorstw usługowych na działalność innowacyjną w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. wyniosły 41 zł (tj. stanowiły 12,4% nakładów na 1 mieszkańca w kraju), a w 2014 r. - 12 zł (zaledwie 3,6% nakładów na 1 mieszkańca w kraju).

Środki własne w finansowaniu nakładów na działalność innowacyjną

W ostatnich latach przedsiębiorstwa przemysłowe w województwie lubuskim w stosunkowo niewielkim stopniu finansują nakłady na innowacje ze środków własnych. W 2015 r. udział tych środków w finansowaniu nakładów na działalność innowacyjną wyniósł 45,0%, a w 2014 r. – 49,4%. Z kolei rok wcześniej, tj. w 2013 r., działalność innowacyjna w przedsiębiorstwach przemysłowych była finansowana w ponad 80% ze środków własnych. Średni udział środków własnych w finansowaniu działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach przemysłowych w Polsce wyniósł 62,0%.

Dalsze 44,9% nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstwa przemysłowe finansowały z kredytów, a 7,3% – ze środków pozyskanych z zagranicy. Odsetek nakładów finansowanych z zagranicy w istotny sposób zmniejszył się w skali roku (w 2014 r. wyniósł 25,1%).

Publiczne wsparcie działalności innowacyjnej

W prezentowanym okresie zwiększył się odsetek przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, które otrzymały publiczne wsparcie finansowe na działalność innowacyjną, w tym na działalność badawczo-rozwojową (m.in. granty, dotacje, ulgi podatkowe, kredyty preferencyjne). W 2015 r. odsetek ten wyniósł 33,3% wobec 26,5% w 2014 r.

Nadal najczęściej było to wsparcie z Unii Europejskiej, z którego korzystało 88,0% ogółu podmiotów przemysłowych korzystających ze wsparcia publicznego (wobec 84,6% przed rokiem) oraz wsparcie krajowe, z którego jednak skorzystało relatywnie mniej przedsiębiorstw niż przed rokiem (44,0% wobec 51,3% w 2014 r.). Ze wsparcia krajowego od jednostek szczebla centralnego skorzystało 32,0% przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia (tj. mniej niż przed rokiem – 35,9%). Zwiększył się natomiast odsetek przedsiębiorstw przemysłowych objętych wsparciem krajowym od jednostek szczebla lokalnego (25,6% w 2014 r. do 30,0%).

Wsparcie najczęściej otrzymywały przedsiębiorstwa o liczbie pracujących od 10 do 49 osób oraz o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (po 47,0% ogółu przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie publiczne). Zaledwie 6,0% ogółu jednostek korzystających ze wsparcia publicznego stanowiły przedsiębiorstwa duże, o liczbie o liczbie pracujących 249 osób i więcej (wobec 17,4% w 2014 r.). Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie najczęściej (oraz częściej niż przed rokiem) korzystały z programów przeznaczonych na wsparcie inwestycji (76,0% korzystających ze wsparcia publicznego wobec 51,3% przed rokiem) oraz na wsparcie działalności badawczo-rozwojowej (podobnie jak przed rokiem – 28,0%). Dalsze 8,0% (przed rokiem ok. 18,0%) podmiotów, które otrzymały wsparcie publiczne korzystało z programów współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw, a 6,0% (przed rokiem 28,2%) – korzystało z programów związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.

2.4. Ochrona własności przemysłowej

W województwie lubuskim liczba wynalazków zgłaszanych w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej od lat jest najmniejsza w kraju. W latach 2010-2015 zgłoszone wynalazki stanowiły od 0,7% ogółu wynalazków zgłoszonych w kraju w 2014 r. do 1,3% w latach 2011 i 2015.

Wynalazki zgłoszone na 1 mln mieszkańców

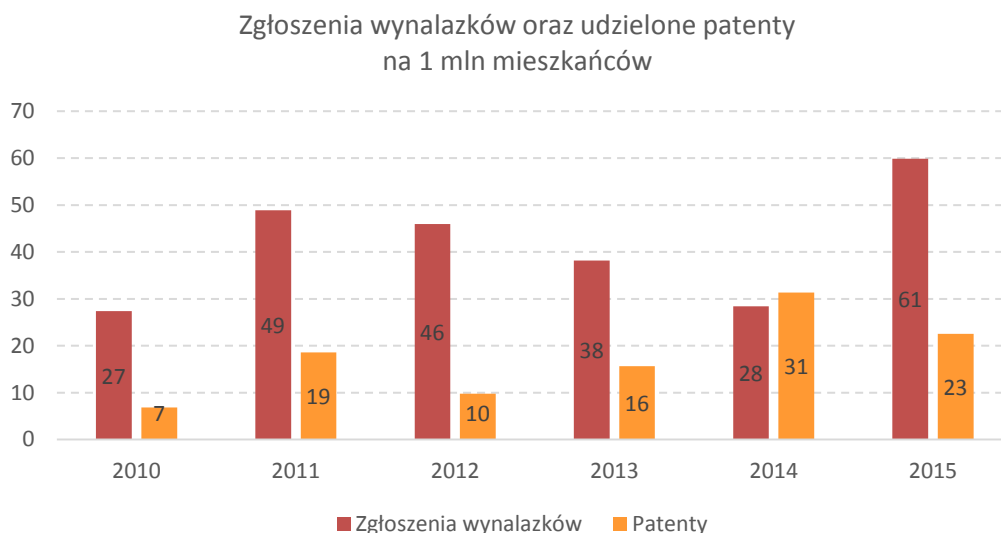
W 2015 r. zgłoszono 61 wynalazków, tj. o 32 więcej niż w poprzednim roku i o 33 więcej w 2010 r. w przeliczeniu na 1 milion mieszkańców województwa liczba zgłoszonych wynalazków ukształtowała się na poziomie 59,8 wobec 28,4 w 2014 r. i 121,6 przeciętnie w kraju.

Tablica 3. Zgłoszone wynalazki i udzielone patenty w 2015 r.

Wyszczególnienie	Województwo lubuskie		
	ogółem	Polska=100	2010=100
Zgłoszone wynalazki	61	1,3	217,9
Udzielone patenty	23	1,0	328,6

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Wykres 10: Zgłoszenia wynalazków oraz udzielone patenty na 1 mln mieszkańców

Opracowanie: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Patenty na 1 mln mieszkańców

Nieznaczny w skali kraju jest również udział udzielonych patentów, który w latach 2010-2015 wyniósł 0,9% ogółu udzielonych patentów w kraju. W 2015 r. nastąpił spadek liczby przyznanych patentów krajowych - do 23 patentów, co stanowiło 1,0% ogółu udzielonych patentów na wynalazki w kraju. Liczba udzielonych patentów zmniejszyła się w skali roku o 9, jednak była wyższa niż w 2010 r. o 16. W przeliczeniu na 1 mln mieszkańców liczba udzielonych patentów wyniosła 22,6 wobec 31,3 w 2014 r. i 62,5 przeciętnie w kraju.

Podobnie jak przed rokiem w województwie lubuskim wzrosła liczba zgłoszonych wzorów użytkowych i wyniosła 24, stanowiąc 2,4% zgłoszonych wzorów użytkowych w Polsce. W 2015 r. podmioty z województwa uzyskały 6 praw ochronnych, tj. 1,1% ogółu praw ochronnych udzielonych w kraju.

2.5. Podsumowanie danych statystycznych

Podstawowe dane i wskaźniki dotyczące działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej w województwie lubuskim w 2015 r. uległy poprawie w stosunku do notowanych przed rokiem.

- W województwie lubuskim liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową wzrosła w stosunku do poprzedniego roku (w stosunku do 2010 r. liczba tych jednostek wzrosła 3-krotnie). W grupie podmiotów aktywnych badawczo w województwie wysoki na tle innych województw był odsetek podmiotów z sektora przedsiębiorstw.
- Lubuskie mieści się zazwyczaj w grupie województw o najniższych wartościach wskaźników odzwierciedlających nasycenie województwa podmiotami prowadzącymi działalność badawczo-rozwojową.
- Liczba podmiotów aktywnych badawczo w przeliczeniu na 100 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie. Należy jednak podkreślić prawie dwukrotny wzrost wartości omawianego wskaźnika w 2015 r. w województwie lubuskim w porównaniu z 2014 r.
- W porównaniu z poprzednim rokiem nakłady na działalność B+R znacząco wzrosły, jednak w przeliczeniu na 1 mieszkańca nadal są najniższe w kraju.
- Większość nakładów wewnętrznych zrealizowano w sektorze przedsiębiorstw, przy czym udział tego sektora zwiększył w skali roku. Ponad 1/3 ogółu nakładów wewnętrznych na B+R zrealizowano łącznie: w sektorze szkolnictwa wyższego, w sektorze rządowym oraz w sektorze prywatnych instytucji niekomercyjnych.

- Prawie o ¼ wzrosły nakłady w dziedzinie nauk inżynieryjnych i technicznych, a ich udział w ogóle nakładów na badania i rozwój wyniósł ponad 75%.
- W województwie lubuskim najwięcej środków na nakłady na działalność B+R pochodziło z sektora przedsiębiorstw.
- Lubuskie wyróżnia niewielka intensywność prac w zakresie działalności B+R wyrażona udziałem nakładów na badania i prace rozwojowe w PKB. Trzeba jednak podkreślić brak naukowo-badawczych placówek resortowych w województwie, który jak się okazuje (także w innych województwach) wpływa na niskie wartości tego wskaźnika. Biorąc pod uwagę wzrost nakładów na badania i rozwój w województwie lubuskim w 2015 r. wstępnie szacowany wzrost PKB w skali roku, w 2015 r. można spodziewać się poprawy wskaźnika intensywności prac badawczo-rozwojowych.
- W województwie lubuskim udział ludności stanowiącej zasoby dla nauki i techniki w ludności aktywnej zawodowo we wszystkich latach prezentowanego okresu był niższy niż średnio w kraju. Do 2014 r. udział ten wykazywał tendencję rosnącą, jednak w 2015 r. nieco obniżył się.
- W ciągu roku nieco zmniejszył się udział najważniejszej z punktu widzenia nauki i techniki grupy osób, stanowiącej rdzeń zasobów (tzn. osób, które posiadają wykształcenie wyższe i pracują dla nauki i techniki) w ogóle ludności aktywnej zawodowo. Niższy niż w 2014 r. był także odsetek osób, stanowiących zasób ze względu na wykształcenie w ogóle ludności aktywnej zawodowo.
- Liczba absolwentów kierunków ścisłych i inżynieryjno-technicznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności była najmniejsza w kraju. Z drugiej strony na poziomie średniej krajowej kształtuje się udział absolwentów tych kierunków w ogóle absolwentów szkół wyższych.
- Liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej była wyższa w porównaniu z 2014 r. W województwie lubuskim utrzymuje się relatywnie wysoki udział pracowników sektora szkolnictwa wyższego w ogóle zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej. W 2015 r. pracownicy z tego sektora stanowili blisko ¾ ogółu zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej. W ogóle zatrudnionych w działalności B+R zwiększył się udział zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw.
- Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw objętych badaniem w województwie lubuskim nieznacznie zwiększył się w skali roku, pozostał jednak na poziomie niższym niż średnio w Polsce. W grupie przedsiębiorstw przemysłowych odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych nie zmienił się w istotny sposób w stosunku do notowanego w 2014 r. – lubuskie pozostało w grupie województw o najniższej wartości prezentowanego wskaźnika.
- Niewielkim zmianom aktywności przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności towarzyszył spadek udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem.

- Nieznacznie niższy niż średnio w kraju był udział podmiotów wysokiej i średnio-wysokiej techniki w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego. Wysoki w skali kraju był natomiast udział przychodów netto ze sprzedaży produktów w przedsiębiorstwach należących do działów PKD zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w ogóle przychodów netto ze sprzedaży produktów.
- Odsetek przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju, utrzymuje się na względnie stałym poziomie. W 2015 r. zanotowano jednak zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i w przedsiębiorstwach usługowych najwyższy w kraju wzrost nakładów na działalność innowacyjną w porównaniu z 2014 r.
- Województwo lubuskie wyróżnia wysoki odsetek nakładów na działalność innowacyjną zrealizowanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe. Lubuskie mieści się w grupie 6 województw o najwyższych nakładach tych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Zwiększył się także odsetek przedsiębiorstw usługowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną.
- W ostatnich latach przedsiębiorstwa przemysłowe w województwie lubuskim w stosunkowo niewielkim stopniu finansują nakłady na innowacje ze środków własnych. Zwiększył się odsetek nakładów finansowanych z kredytów, przy spadku odsetka nakładów finansowanych z zagranicy.
- W prezentowanym okresie zwiększył się odsetek przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, które otrzymały publiczne wsparcie finansowe na działalność innowacyjną, w tym na działalność badawczo-rozwojową (m.in. granty, dotacje, ulgi podatkowe, kredyty preferencyjne).

3. Postęp w realizacji celów Programu Rozwoju Innowacji

Realizację Programu Rozwoju Innowacji przedstawiono poprzez wskazanie odpowiednich przedsięwzięć wpisujących się w cele Programu. Ponadto oznaczono działania wpływające na realizację Inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego, stanowiących charakterystyczne obszary o największym potencjale rozwoju kreowanego poprzez innowacyjność. Dla województwa lubuskiego są to:

- ✓ Zielona gospodarka,
- ✓ Zdrowie i jakość życia,
- ✓ Innowacyjny przemysł.

Specjalizacje te mają na celu wprowadzenie lubuskiej gospodarki na wyższy, innowacyjny i konkurencyjny poziom. Ponadto inicjują budowę przewag konkurencyjnych poprzez wzmocnienie

potencjału badawczego i innowacyjnego ukierunkowanego na rozwój przedsiębiorstw, uczelni, jednostek badawczych oraz parków technologicznych, kapitału społecznego i innowacji. Ponadto specjalizacje przyczyniają się do wzrostu gospodarczego poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii, zmiany strukturalne, zróżnicowanie produktów i usług oraz tworzenie innowacyjnych rozwiązań. Poniżej przykłady inicjatyw odnoszących się do poszczególnych celów operacyjnych Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.

3.1. Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje

Dla rozwoju innowacyjności niezwykle istotny jest potencjał kapitału ludzkiego w zakresie odpowiedniego kształcenia zawodowego, zdobywania kompetencji i wiedzy oraz kreatywnych i innowacyjnych postaw. Są to niezbędne elementy służące gospodarce opartej na wiedzy i kwalifikacjach. W dobie ciągłej konkurencyjności istnieje potrzeba stałego podnoszenia poziomu zdobywania wiedzy i umiejętności w powiązaniu z potrzebami rynku i współpracą z przedsiębiorstwami.

Dla realizacji Celu przewidziano następujące działania strategiczne:

- Działania strategiczne:**

1. Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku.
2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów.
3. Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne).
4. Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku.
5. Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych.

Poniżej znajdują się przykłady realizacji przedsięwzięć wpisujących się w poszczególne działania strategiczne oraz źródła ich finansowania :

Cel operacyjny 1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje	
Działanie strategiczne 1. Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Park Naukowo – Technologiczny Uniwersytetu	Partnerstwo z Urzędem Miasta Zielona Góra i Uniwersytetem Zielonogórskim przy stworzeniu i realizacji projektu: „Modernizacja kształcenia zawodowego w Mieście Zielona Góra – projekty realizowane poza formułą ZIT”.

Zielonogórskiego Sp. z o.o.	Efektem Projektu na lata 2017 – 2022, będzie przeprowadzenie zajęć edukacyjnych, warsztatów, szkoleń i laboratoriów, dzięki którym uczniowie poszerzą swoją wiedzę z dziedzin technicznych oraz nabędą nowe, praktyczne kompetencje. Wartość udziału PNT UZ w projekcie finansowanym z RPO-Lubuskie 2020 wynosi 15 000 zł. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego Zielona Gospodarka, Zdrowie i Jakość Życia, Innowacyjny Przemysł.
INNEKO Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp.	Inneko sp. z o.o. oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu. Przyjęcie praktykantów z uczelni technicznych w celu zapoznania się z działaniem Laboratorium Badawczo-Wdrożeniowego. Działanie finansowane ze źródeł wewnętrznych. Współkształcenie specjalistów z kierunków technicznych w obszarze ochrony środowiska, transferu technologii oraz wskazanie iż w województwie lubuskim istnieją warunki do pracy i rozwoju dla przyszłych ekspertów. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego Zielona Gospodarka, Innowacyjny Przemysł.
Działanie strategiczne 2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wielkopolskim	- Realizacja szkoleń w ramach współpracy z Fundacją Młodzieżowej Przedsiębiorczości w Warszawie. Warsztaty e-learningowe: Multimedialne i interaktywne formy kształtowania zachowań finansowych dla 6 nauczycieli programu Moje finanse, grudzień 2016. Udoskonalenie umiejętności nauczycieli przedmiotów ekonomicznych i podstaw przedsiębiorczości w zakresie nowatorskich metod nauczania – uczenia polisensorycznego, narzędzi myślowych TOC, przewodniego tekstu (kosztów nie poniesiono). Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Innowacyjny Przemysł. - Realizacja szkoleń w szkołach podstawowych, gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych w zakresie edukacji informatycznej: - Podstawy programowania w wizualnym środowisku Scratch - Tworzenie materiałów multimedialnych przy pomocy wybranych urządzeń cyfrowych - Scenariusz lekcji z wykorzystaniem TIK – planowanie, realizacja, ewaluacja - Tworzenie i stosowanie materiałów multimedialnych w pracy dydaktycznej nauczyciela - Stosowanie technologii informacyjnych i multimedialnych narzędzi cyfrowych w dydaktyce przedmiotowej Szkolenia przyczyniły się do podniesienia kompetencji dydaktycznych i kwalifikacji nauczycieli w zakresie stosowania technik wizualnych w zajęciach dydaktycznych, wdrożenie nauczycieli do szerszego stosowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w dydaktyce. Koszt łączny ww. szkoleń zamówionych wyniósł 5.800 zł i został poniesiony przez szkoły. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Innowacyjny Przemysł.
Gorzowski Ośrodek Technologiczny	GOT – podwykonawstwo w Klubie Młodego Wynalazcy: 30 godzin lekcji w Klubie Młodego Wynalazcy dla wyselekcjonowanej grupy uczniów. Zajęcia prowadzone w laboratoriach: biologiczno-chemicznym, fizyki i

Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o. o.	energii odnawialnej, cybernetyki i elektroniki oraz w pracowni genetycznej. Tematyka zajęć powiązana jest podstawami programowymi dla każdego z przedmiotów: biologia, fizyka, chemia, jednakże znacznie poszerzając przewidziane zakresy ale dostosowane do poziomu nauczania. Jednocześnie program zajęć związany jest z demonstracją procesów i zjawisk niezwykle istotnych w życiu człowieka i gospodarce (np. procesy chemiczne w codziennym życiu, jakość żywności, produkcja energii, zjawiska fizyczne na co dzień, produkcja kosmetyków).
Działanie strategiczne 3. Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne)	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o. o.	• Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego, realizowanego przez ZIT Gorzów Wlkp. Projekt realizowany z Zespołem Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Gorzowie Wlkp., który dotyczy szkolenia reprezentantów start-upów z wykorzystaniem laboratoriów i pracowni genetycznej Klubu Młodego Wynalazcy. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia, Innowacyjny Przemysł. • Warsztaty naukowe - zajęcia laboratoryjne oraz wizyty w przedsiębiorstwach wykorzystujących odnawialne źródła do produkcji energii elektrycznej i ciepłej. Partnerzy: - Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy – właściciel i operator wyspy energetycznej, w której współpracują różne źródła energii odnawialnej, - BioEnergy Farm Sp. z o.o., - właściciel elektrociepłowni na biomasę, o mocy całkowitej 5 MW, - ComPot Sp. z o.o., - operator Klubu Młodego Wynalazcy, - Eneri Sp. z o.o., – operator farmy fotowoltaicznej o mocy 1 MW, - Inneko Sp. z o.o. – posiada biogazownię zainstalowaną na składowisku odpadów, - StarkeWind sp. z o.o. – operator komercyjnych farm wiatrowych. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zielona Gospodarka.
Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych Sp. z o.o. w Kalsku	Projekt pn.: Szkolnictwo Zawodowe – współrealizacja szkoleń i kursów w latach 2017 – 2022. Projektem objęci zostaną uczniowie i nauczyciele szkół prowadzących ponadgimnazjalne kształcenie zawodowe na terenie województwa lubuskiego. Realizacja przedsięwzięcia w województwie lubuskim przyczyni się do szeroko rozumianego podniesienia jakości kształcenia zawodowego. Ze wsparcia skorzystają nauczyciele przedmiotów zawodowych, którzy podniosą swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w kursach i szkoleniach. Realizacja przedsięwzięcia umożliwi również podnieść kompetencje zawodowe uczniów szkół zawodowych, poprzez uczestnictwo w kursach i szkoleniach, które wykraczają poza program nauczania i nie są zapewnione przez szkoły. W 2016 roku przeprowadzono przygotowania do projektu (efekty w 2017 r.: 50 uczestników, 5 warsztatów). Projekt realizowany jest w ramach RPO-Lubuskie 2020. Budżet całego projektu dla wszystkich podmiotów realizujących wynosi około 172,9 mln zł w tym przewidziany dla ośrodka około 2 mln zł. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia.

Działanie strategiczne 4. Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku	
Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wielkopolskim	- Realizacja konferencji: - Szkoła dla rynku pracy czy rynek pracy dla szkoły? – 18.03.2016 r. – konferencja dla dyrektorów i nauczycieli kształcenia zawodowego, pracodawców, uczniów szkół zawodowych woj. lubuskiego. Jej efektem było poszerzenie wiedzy nauczycieli kształcenia zawodowego na temat zjawisk zachodzących na rynku pracy (demografia, oczekiwania kompetencyjne pracodawców od kandydatów na pracowników, trafny wybór ścieżki kariery zawodowej, itp. (kosztów nie poniesiono); - Kształcenie zawodowe dla rynku pracy. Jej realizacja przyczyniła się do poszerzenia wiedzy nauczycieli kształcenia zawodowego na temat dostosowania warunków i wymagań edukacyjnych do możliwości ucznia w szkole zawodowej, źródeł finansowania kształcenia zawodowego oraz praktyk zagranicznych w ramach programu Erasmus+, sposobu certyfikowania umiejętności językowych. Poniesiono koszt 100 zł (środki WOM-u).
Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa	Realizowano projekt dofinansowany w ramach RPO-L2020, pn. Nowe Kwalifikacje, Nowe Perspektywy. Przedsięwzięcie miało na celu podniesienie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy 320 uczniów Powiatowego Zespołu Szkół Technicznych i Zawodowych w Świebodzinie oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Międzyrzeczu poprzez udział w kompleksowych formach wsparcia. Wartość przedsięwzięcia wynosi 644 016 zł, źródłem finansowania jest RPO-Lubuskie 2020.
Wojewódzki Urząd Pracy – Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Gorzowie i Zielonej Górze	Udzielanie indywidualnej i grupowej informacji zawodowej. Były to informacje, wiadomości, dane, komunikaty, które są niezbędne lub przydatne w procesie planowania kariery zawodowej i zarządzania nią. Informacja zawodowa dostarczała klientom aktualnych informacji o ofertach pracy – na rynku lokalnym, krajowym i za granicą – źródło: prasa lokalna, Internet; drogach kształcenia, dotacjach na rozpoczęcie działalności gospodarczej; rynku pracy; wymaganiach pracodawców; zasadach tworzenia dokumentów aplikacyjnych; danych o zawodach czy ofercie Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej CliPKZ itp. Celem informacji zawodowej grupowej było np.: zwiększenie trafności podejmowanych decyzji edukacyjnych i zawodowych, rozwijanie aktywnej postawy wobec poszukiwania zatrudnienia czy przybliżenie właściwości lokalnego rynku pracy. Z informacji zawodowej indywidualnej, w tym na odległość skorzystało 1358 osób, z informacji zawodowej grupowej skorzystało 407 osób (w 33 grupach).
Działanie strategiczne 5. Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych	
Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych Sp. z o.o. w Kalsku	Organizacja praktyk dla uczniów i studentów. Celem praktyk jest pogłębienie, zastosowanie i doskonalenie zdobytej w szkole/ na uczelni wiedzy i umiejętności praktycznych w danym zawodzie w rzeczywistych warunkach pracy, w tym w szczególności doskonalenie umiejętności praktycznych na różnych stanowiskach pracy, wykształcenie umiejętności pracy i współdziałania w zespole oraz wyrobienie poczucia odpowiedzialności za jakość pracy. Inicjatywa realizowana bezkosztowo we współpracy z ówczesną PWSZ Sulechów. W 2016 roku odnotowano około 10 uczestników. Przedsięwzięcie

	wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia.
Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa w Gorzowie Wlkp.	- Projekt realizowany w ramach RPO-L2020, pn. Nowe Kwalifikacje, Nowe Perspektywy. Miał na celu podniesienie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy uczniów Powiatowego Zespołu Szkół Technicznych i Zawodowych w Świebodzinie oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Międzyrzeczu poprzez udział w kompleksowych formach wsparcia. Liczba uczestników: 320 uczniów oraz 80 nauczycieli. Okres realizacji projektu: maj 2016 do czerwiec 2017. Wartość przedsięwzięcia wyniosła 644 016 zł (środki RPO-L2020). - Program: Erasmus+. Metoda akceleracji rozwoju kompetencji przekrojowych w procesie kształcenia praktycznego studentów. Projekt zostanie ukończony we wrześniu 2018 roku. Zakłada on opracowanie i wdrożenie innowacyjnej metody przyspieszającej rozwój kompetencji przekrojowych studentów poprzez poprawę wykorzystania kształcenia praktycznego. Wartość przedsięwzięcia wyniosła 41 000 zł (środki Programu Erasmus+). - Program „Job Starter”. Organizacja spotkań oraz wyjazdów studyjnych do przedsiębiorstw dla uczniów gorzowskich szkół zawodowych. W projekcie wzięli udział studenci Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Zespołu Szkół Elektrycznych oraz Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Gorzowie Wielkopolskim. Firmy biorące udział w projekcie: Arctic Paper, Borne Furniture, Telemond, Faurecia, SE Bordnetze Polska, SOLVEY, Vetoquinol Biowet. Uczniowie skorzystali z warsztatów rozwoju osobistego, gdzie dowiedzieli się między innymi: jaki jest ich potencjał zawodowy, jak napisać profesjonalne CV, co to jest autoprezentacja, jak przebiega rozmowa rekrutacyjna. Dodatkowo dowiedzieli się, jak kształtuje się lubuski rynek pracy pod kątem wysokości wynagrodzeń, oczekiwań pracodawców i możliwości zatrudnienia. Odbyli również wyjazdy studyjne, gdzie zapoznali się bezpośrednio z produkcją i procesami technologicznymi funkcjonującymi w zakładach. Koszty przedsięwzięcia wyniosły 2 000 zł – środki własne Izby.

3.2. Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach.

Cel operacyjny **Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach** dotyczy odpowiednio miękkich i twardych zachowań innowacyjnych, jego realizacja ma przyczynić się do wsparcia zarówno kompetencji w zakresie wprowadzania innowacji i kooperacji pomiędzy branżami. Dla ww. celu przewidziano następujące działania strategiczne:

- Działania strategiczne:**

1. Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadającego potrzebom rynku
2. Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych

3. Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki)
4. Wsparcie wykorzystywania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej
5. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania
6. Wzmocnienie współpracy międzybranżowej.

Przykładami realizacji wyżej wymienionych działań strategicznych są następujące inicjatywy:

Cel operacyjny 2. Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	
Działanie strategiczne 1. Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadającego potrzebom rynku	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze	Pożyczki udzielone w 2016 roku przez Lubuski Fundusz Pożyczkowy ze środków LRPO 2007-2014 na podstawie Umowy z Województwem Lubuskim RPLB.02.05.00-08-002/09. Pożyczka Nr 1/L1/2016 - Rozwój innowacyjnych produktów IT. - z przeznaczeniem na zakup stacji bazowych nadawczo-odbiorczych, infrastruktury szkieletowej i dostępowej w technologii LTE. Pożyczka Nr 17/L/2016 z przeznaczeniem na zakup oprogramowania do usługi backupu hybrydowego i panelu web aplikacji. Koszt inwestycji dla Pożyczki Nr 1/L1/2016 991 100 zł, wartość pożyczki 400 000 zł. Koszt inwestycji dla Pożyczki Nr 17/L1/2016 446 000 zł, wartość pożyczki 400 000 zł. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Innowacyjny Przemysł.
Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku	- Sprzedaż receptury makaronu z marchwią, makaronu z jarmużem, makaronu z pietruszką na rzecz firmy Zakład Produkcji Makaronów SULMA z siedzibą w Sulechowie. Znane i powszechnie produkowane makarony z dodatkami są przeważnie ubogie w smaku i barwie, dlatego też zaistniała potrzeba wyprodukowania makaronu warzywnego, który posiadałby nie tylko charakterystyczną dla użytego składnika barwę i smak, ale również zachował swoje właściwości po ugotowaniu. Dobierając składniki wzięto również pod uwagę właściwości zdrowotne zastosowanych surowców. Zaletą makaronów warzywnych jest zastosowanie do ich produkcji odpowiednio przygotowanych dodatków. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia. - Sprzedaż receptury chleba pomidorowego na rzecz firmy LEKS Sp. z o.o. z siedzibą w Sulęcinie. Produkt jest połączeniem naturalnych komponentów takich, jak pasta pomidorowa oraz zioła i przyprawy z mąką tostową. Wykorzystanie pomidorów w recepturze chleba wpływa na zwiększenie jego wartości żywieniowej dzięki karotenoidom, potasowi oraz substancjom o działaniu przeciwutleniającym zawartym w pomidorach. Nowatorskość produktu polega głównie na zastosowaniu pasty pomidorowej jako naturalnego dodatku do pieczywa. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia.

	Na wypracowanie każdej z receptur poniesiono koszty około 100 000 zł stanowiących środki własne Ośrodka. Licencje na receptury zostały odsprzedane firmom.
Działanie strategiczne nr 2. Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku	Opinie o innowacyjności. Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez tworzenie obiektywnych opinii ekspertów dotyczących technologii, które firma planuje wdrożyć realizując nową inwestycję. W 2016 r. wydano 4 opinie, głównie na potrzeby wnioskujących w ramach działania 1.1 RPO-Lubuskie 2020 z czego 2 podmioty uzyskały dofinansowanie. Wartość wydanych opinii wyniosła 16 000 zł w 2016 r. Koszty poniesione stanowiły środki własne Ośrodka. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego Zdrowie i Jakość Życia.
Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego	Enterprise Europe Network / wsparcie internacjonalizacji lokalnego przemysłu poprzez rozwój innowacji. 6 zagranicznych umów o współpracy. Usługi doradcze w zakresie zwiększenia innowacyjności w lubuskich przedsiębiorstwach. Wartość przedsięwzięcia wyniosła 11 465 zł, finansowana ze środków Programu na rzecz konkurencyjności MŚP (COSME).
Działanie strategiczne 3. Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki)	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Park Naukowo – Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o.	Organizacja konferencji: „Nowoczesne technologie w służbie Gospodarki Niskoemisyjnej. Odnawialne Źródła Energii, Ciepłownictwo, Technologie Komputerowe”. Budżet inicjatywy 6 500 zł stanowiły środki własne PNT UZ. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zielona Gospodarka, Innowacyjny Przemysł.
Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki - Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego	- Realizacja zaplanowanego na lata 2016-2018, projektu pt. „Promocja gospodarcza województwa lubuskiego poprzez organizację i udział w zagranicznych targach i misjach gospodarczych”. W roku 2016 zorganizowano 1 misję samorządowo-gospodarczą 10 lubuskich przedsiębiorców do Homla na Białorusi, połączoną z udziałem w XX Jubileuszowym Polsko – Białoruskim Forum Gospodarczym „Dobrosąsiedztwo 2016”, Mińsk, Białoruś (23-27.10.2016). Koszt misji gospodarczej na Białoruś to 62 850 zł. (RPO Lubuskie 2020, w ramach OP 1, Działanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP - projekty realizowane poza formułą ZIT). - Organizacja 12 spotkań informacyjnych dla przedsiębiorców z cyklu "ZOSTAŃ LIDEREM EKSPORTU" (od 31.03. do 24.11.2016). Podczas spotkań z liderami eksportu udzielono informacji dotyczących możliwości wejścia na rynki zagraniczne 164 przedsiębiorcom z województwa lubuskiego. Koszt organizacji 12 spotkań dla firm z budżetu własnego samorządu - 74 517,00 zł - Pracownicy COIE udzielili lubuskim przedsiębiorcom usługi informacyjne pro – eksport w zakresie możliwości eksportowych na rynkach zagranicznych; przedstawili analizy rynkowe oraz branżowe, informowali o misjach, wystawach, spotkaniach B2B w kraju i za granicą. Ponadto pracownicy

	COIE udzielili lubuskim przedsiębiorcom blisko 280 usług informacyjnych pro – eksport. - Pracownicy Wydziału Przedsiębiorczości i Strategii Marki prowadzili rozmowy z inwestorami zagranicznymi szukającymi terenów pod swoje inwestycje. Pracownicy Wydziału Przedsiębiorczości i Strategii Marki przygotowali w 2016 roku odpowiedzi na 45 zapytań inwestorów zagranicznych. - Organizacja Lubuskiej Akademii Rozwoju – cykl comiesięcznych wykładów i warsztatów dla JST i przedsiębiorców – m.in.: tematyka związana z prowadzeniem działalności gospodarczej, rozwojem eksportu, dyplomacją gospodarczą, itp. Akademia zapewnia dostęp do najnowszej wiedzy o teorii i praktyce wynikającej z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego, a także płynących z niej korzyści dla samorządów i przedsiębiorstw. Przedsięwzięcie ma charakter doradczo-szkoleniowy, osobno dla przedstawicieli JST i przedsiębiorców. Na organizację Lubuskiej Akademii Rozwoju z budżetu własnego samorządu wydano: 69 210,81 zł. - Zorganizowanie konferencji i prezentacji wyników analizy pt. „Potencjał inwestycyjny i eksportowy województwa lubuskiego” (25.01.2016). Konferencja była adresowana do przedstawicieli lubuskich JST. Po dyskusji wyniki analizy wykorzystano podczas tworzenia Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego. Koszt zorganizowania konferencji pn.: „Potencjał inwestycyjny i eksportowy województwa lubuskiego” wyniósł 4 800 zł. - Organizacja „Lubuskiego Kongresu Gospodarczego” (30-03-2016.), adresowanego m.in.: Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB), przedsiębiorców, przedstawicieli JST, oraz uczelni wyższych. Kongres przyczynił się do prowadzenia dialogu pomiędzy środowiskiem biznesowym, naukowym i administracją. Koszt zorganizowania Lubuskiego Kongresu Gospodarczego wyniósł 16 578,56 zł środków własnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. - Organizacja „Inwestycyjnego Forum Samorządowego” (13.06.2016) – spotkanie było poświęcone zarządzaniu terenami inwestycyjnymi, w celu pozyskania inwestorów oraz promocji gospodarczej regionu. Zaproszeni eksperci przedstawili sposoby zwiększania napływu inwestycji do województwa lubuskiego przez pryzmat własnych doświadczeń. Forum było również okazją do zaprezentowania potencjału gospodarczego oraz możliwości inwestycyjnych lubuskich gmin. W 2016 roku zrealizowano 24 nowe projekty inwestycyjne w tym 9 na podstrefach KSSSE (Zielona Góra, Kostrzyn n. Odrą, Gorzów Wlkp.), kolejne lokalizacje poza KSSSE: Gorzów Wlkp., Iłowa, Krosno Odrzańskie, Międzyrzecz, Nowa Sól, Przytok, Świecko, Wschowa, Żary. Odnotowano również 23 reinwestycje, w tym m.in.: opracowanie oraz zakup nowych technologii i linii produkcyjnych. Koszt przygotowania Forum 11 492,88 zł.
Zachodnia Izba Przemysłowo-	Lubuski Lider Biznesu oraz Lubuski Lider Innowacji. Konkurs dla firm którego celem jest promocja przedsiębiorczości oraz wyróżnianie najbardziej

Handlowa w Gorzowie Wlkp.	innowacyjnych firm w Lubuskiem. Budżet inicjatywy wyniósł 60 000 zł, które stanowiły środki własne Izby oraz Urzędu Marszałkowskiego Woj. Lubuskiego. Efektem jest promocja przedsiębiorczości, udział ponad 50 firm w konkursie. Przedsięwzięcie wpisuje się również w działanie operacyjne 5. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania.
Działanie strategiczne 4. Wsparcie wykorzystywania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej	
Pram Polska Spółka z o.o.	Stworzenie innowacyjnej jednoskrzydłowej kłapy dymowej jako rezultat badań przemysłowych i prac rozwojowych firmy Pram Polska Sp. z o.o. Projekt firmy Pram Polska Sp. z o.o. dotyczy realizacji badań przemysłowych oraz eksperymentalnych prac rozwojowych, mających na celu dobór parametrów technicznych oraz opracowanie konstrukcji, która pozwoli stworzyć innowacyjne urządzenie - jednoskrzydłową klapę dymową do grawitacyjnego odprowadzania dymu podczas pożaru. Unikalność kłapy dymowej będzie opierała się na trzech aspektach technicznych, które do tej pory nie były stosowane w branży systemów oddymiania tj. zwiększenie powierzchni czynnej kłapy poprzez zwiększenie aerodynamicznego współczynnika przepływu kłapy; obniżenie współczynnika przewodzenia termicznego oraz połączenie profilu kłapy z tzw. klipsem termicznym. Projekt realizowany w ramach działania 1.1 RPO-Lubuskie 2020. Wartość Projektu 356 656 zł, dofinansowanie UE 196 380,56 zł.
Hololab Spółka z o.o.	Prace rozwojowe nad stworzeniem prototypu systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości. Przedmiotem projektu będą prace rozwojowe nad stworzeniem prototypu nowego produktu – systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości na okularach holograficznych (ARHG). Opracowany na podstawie prototypu system informatyczny wykorzystamy w działalności gospodarczej poprzez udzielanie na niego licencji firmom produkcyjnym, które wdrożyły oprogramowanie ERP SAP Business One. Projekt realizowany w ramach działania 1.1 RPO-Lubuskie 2020. Wartość Projektu 7 710 318,49 zł, dofinansowanie UE 4 162 945,06 zł.
Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej	Bon na Innowacje - wsparcie lubuskich przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń. Przedmiotem projektu jest udzielenie wsparcia finansowego w postaci bonów na innowacje, lubuskim przedsiębiorstwom MŚP, na przeprowadzenie prac badawczo-rozwojowych, wdrożeniowych i doradczych. MŚP uzyskają dostęp do najnowszych rozwiązań technicznych, technologicznych, naukowych i biznesowych oraz możliwość zastosowania ich we własnej praktyce gospodarczej. Transfer wiedzy i doświadczenia ze sfery B+R, oraz okołobiznesowej, spowoduje pobudzenie potencjału innowacyjnego i podniesienie konkurencyjności MŚP. Maks. wartość 1 bonu, to kwota poniżej 100 000,00 zł w przypadku wsparcia na usługę badawczą, związaną z wdrożeniem prac B+R, opracowania lub wdrożeniowego produktu/usługi/technologii oraz kosztów uzyskania ochrony praw wł. przemysłowej. Natomiast w przypadku wsparcia na usługę doradczą, maksymalna wartość 1 bonu to kwota poniżej 20 000,00 zł. Poziom dofinansowania wyniesie maksymalnie 85%. MŚP zobowiązane będą do wniesienia min. 15% wkładu własnego. Ponadto w ramach Projektu MŚP uzyskają wsparcie doradcze świadczone przez brokerów innowacji, np. przy

	wyborze wykonawcy usługi, bądź w procesie transferu wiedzy i technologii. Wartość projektu wyniosła 7 603 212,84 zł a dofinansowanie 6 462 730,90 zł.
Działanie strategiczne 5. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania	
Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa	Lubuski Lider Biznesu oraz Lubuski Lider Innowacji. Konkurs dla firm którego celem jest promocja przedsiębiorczości oraz wyróżnianie najbardziej innowacyjnych firm w Lubuskiem. Przedsięwzięcie realizuje również Działanie operacyjne 3. Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki).
Działanie strategiczne 6. Wzmocnienie współpracy międzybranżowej	
Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki - Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego	Organizacja „Lubuskiego Kongresu Gospodarczego” (30-03-2016.), adresowanego m.in.: IOB, przedsiębiorców, przedstawicieli JST, oraz uczelni wyższych. Prowadzenie dialogu pomiędzy środowiskiem biznesowym, naukowym i administracją. Koszt zorganizowania Lubuskiego Kongresu Gospodarczego wyniósł 16 578,56 zł środków własnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.
Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa	Grupa Lean Tour. Stworzenie grupy złożonej z 22 przedstawicieli największych lubuskich firm w celu wymiany doświadczeń oraz wspólnej edukacji w zakresie innowacyjnych rozwiązań w przemyśle. Koszt przedsięwzięcia wyniósł 2 000 zł (środki własne Izby).

3.3. Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje

Kolejny, Cel operacyjny **Zwiększenie inwestycji w innowacje** dotyczy wsparcia wkładu firm w aktywność innowacyjną oraz rozwoju ich działów B+R, a ponadto wskazuje na potrzebę partnerstwa oraz prowadzenia badań realizowanych w oparciu o zapotrzebowanie rynkowe. Cel ma za zadanie zwiększać możliwości finansowe przedsiębiorstw w obszarze nakładów na działalność B+R i innowacje oraz wspierać ich inwestycje niezbędne dla realizacji takiej działalności. Dla ww. celu przewidziano następujące działania strategiczne:

- Działania strategiczne:**

1. Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie
2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną
3. Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich doposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe
4. Uproszczenie procedur aplikowania o środki
5. Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki.

Dla realizacji wspomnianego powyżej celu odnotowano następujące przykłady aktywności:

Cel operacyjny 3. Zwiększenie inwestycji w innowacje	
Działanie strategiczne 1. Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa:	Stworzenie grupy złożonej z przedstawicieli największych lubuskich firm w celu wymiany doświadczeń oraz wspólnej edukacji w zakresie innowacyjnych rozwiązań w przemyśle. Koszt przedsięwzięcia wyniósł 2 000 zł (środki własne Izby).
Centrum Energetyki Odnawialnej w Sulechowie sp. z o.o. (CEO)	- System precyzyjnej rejestracji danych dot. m.in. wytwarzanej, dystrybuowanej i niewykorzystanej energii. Koszt wyniósł 74 000 zł. - Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań. Audyty energetyczne m.in. dla budynków użyteczności publicznej prowadzonych przez JST celem redukcji zużycia energii i emisji CO₂. Koszt wyniósł 50 000 zł. - Opracowanie innowacyjnej koncepcji funkcjonowania farmy PV. Opracowanie projektu technicznego nowego rozwiązania. Koszt wyniósł 46 000 zł. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego Zielona Gospodarka.
Działanie strategiczne 2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Park Naukowo – Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o.	„Opracowanie procedury analityki czynników predykcyjnych krzepnięcia krwi u chorych z nowotworami złośliwymi z wykorzystaniem spektrometru Ramana”. Przeprowadzenie serii badań na tkankach, analiza wyników, raport. Koszt wyniósł 262 680 zł - środki własne PNT UZ/ pomoc de minimis. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia. - Opracowanie koncepcji i dokumentacji technicznej innowacyjnych rozwiązań z zakresu m.in. inżynierii odwrotnej „Reverse Engineering”, systemu odzysku i zagospodarowania ciepła z układu technologicznego odlewni, funkcjonowania innowacyjnej usługi hotelarskiej. Wykonanie koncepcji i dokumentacji technicznej nowych produktów oraz rozwiązań. Koszt wyniósł 50 000 zł - środki własne PNT UZ/ pomoc de minimis. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zielona Gospodarka, Innowacyjny Przemysł.
Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa	Projekt dofinansowany w ramach RPO-L2020 pt. „Z bonem po innowacje!”. Celem projektu jest wsparcie działalności innowacyjnej lubuskich MŚP poprzez udzielenie wsparcia w formie bonu na realizację projektu badawczo – rozwojowego. Planowane zakończenie realizacji – grudzień 2018 r. Budżet projektu wynosi 585 980 zł w tym dofinansowanie 495 553 zł.
Działanie strategiczne 3. Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich wyposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe	
Podmiot realizujący	Inicjatywa
Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Sprawdzenie dokumentacji aplikacyjnej przygotowanej przez klienta w odpowiedzi na konkurs w ramach Działania 1.1 RPO-L2020 (konkurs nr RPLB.01.01.00-IZ.00-08-K01/16) dotyczącej projektu pn.: „Budowa nowego Centrum badawczo – rozwojowego nowoczesnego prototypowania i ewaluacji innowacyjnych technologii medycznych dla chirurgii kręgosłupa” (dla firmy LfC

	Sp. z o. o.). Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia. • Sprawdzenie dokumentacji aplikacyjnej przygotowanej przez klienta w odpowiedzi na konkurs nr 1/1.1.1/2015 w poddziałaniu 1.1.1 Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 dotyczącej projektu „Multihybrydowe technologie chirurgiczne do leczenia starzejącego się kręgosłupa; nowy trend w spondyloimplantologii” (dla firmy LfC Sp. z o. o.). Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia.
Działanie strategiczne 4. Uproszczenie procedur aplikowania o środki	
Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego / Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym	W zakresie dążenia do realizacji powyższego działania strategicznego Zarząd Województwa Lubuskiego w marcu 2016 przyjął dokument „Proces certyfikacji wydatków do Komisji Europejskiej oraz analiza działań podjętych w celu podwyższenia poziomu planowanych do zacertyfikowania wydatków przez województwo lubuskie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 w 2016 r. – plan naprawczy”. Opracowanie wskazuje na wprowadzenie szeregu działań, które spowodowały przyspieszenie wdrażania RPO – Lubuskie 2020. W tym celu Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym wspólnie z departamentami wdrażającymi tj. Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Departamentem Programów Regionalnych, a także przy współpracy z Instytucją Pośredniczącą – Wojewódzkim Urzędem Pracy w Zielonej Górze przygotował następujące propozycje rozwiązań: 1. Zwiększenie wysokości środków alokacji z przeznaczeniem na poszczególne konkursy, w zależności od ostatecznego kształtu listy rankingowej projektów ocenionych pozytywnie. 2. Ustalenie w Regulaminie konkursów odpowiednio wysokiej minimalnej wartości dofinansowania, czy wydatków kwalifikowalnych, co pozwoli na koncentrację uwagi na mniejszej ilości projektów o wyższym poziomie dofinansowania. 3. Skrócenie procesu oceny wniosków o dofinansowanie w ramach prac Komisji Oceny Projektów, należy dokonać zmian w procedurach oceny, iż weryfikacja OOS dla projektów rozpoczętych przed dniem złożenia wniosku i będzie przeprowadzana przed podpisaniem umowy o dofinansowanie. 4. Skrócenie czasu trwania naborów wniosków. 5. Przegląd harmonogramu ogłaszania naborów w trybie konkursowym pod kątem ogłoszenia dodatkowych konkursów. 6. Preferowanie projektów mających krótki okres realizacji, poprzez określenie max. ram czasowych w dokumentacji konkursowej. 7. Skrócenie czasu trwania oceny formalnej oraz merytorycznej projektu. 8. Rozważenie rezygnacji z systemu zaliczkowego, aby zmotywować beneficjentów do szybszego ponoszenia i rozliczenia wydatków lub co bardziej rekomenduje Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym - ewentualne zmniejszenie wysokości możliwej do uzyskania kwoty zaliczki. 9. Dążenie do sprawnej weryfikacji i zatwierdzania wniosków Beneficjentów o płatność. Może się to przejawiać w działaniach podejmowanych przez departamenty wdrożeniowe w zakresie odpowiedniego przygotowania

	merytorycznego i technicznego Beneficjentów do poprawnego sporządzenia wniosków o płatność oraz poprzez sprawną komunikację pomiędzy Beneficjentem a Instytucją w sytuacji konieczności dokonania korekty wniosku o płatność.
Działanie strategiczne 5. Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki	
FootFit Sp. z o. o. – start-up z udziałem Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Parku Naukowo-Przemysłowego sp. z o. o.	- Projekt - "Inteligenta podeszwa" zakłada opracowanie technologii wygodnego obuwia, dopasowanego do indywidualnej anatomii stopy. Beneficjentem jest start-up FootFit Sp. z o. o. Projekt z działania 1.1 RPO-Lubuskie 2020 realizowany będzie w partnerstwie ze spółką Dr Smart Sp. z o. o. Przedsięwzięcie swoim zakresem obejmować będzie rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych, wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych. W projekcie będą brały udział następujące jednostki naukowe: - Instytut Technologii Mechanicznej Wydziału Inżynierii Mechaniki i Mechatroniki Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie; - Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. Budżet projektu wynosi 2,3 mln zł. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia.
Compot Sp. z o. o. – spółka z udziałem Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Parku Naukowo-Przemysłowego sp. z o. o.	„Lubuski trawnik marzeń dla każdego” Beneficjentem jest Zielony horyzont Sp. z o. o. Projekt realizowany będzie w ramach działania 1.1 RPO-Lubuskie 2020 w partnerstwie ze spółką Compot Sp. z o. o. Partnerami projektu są podwykonawcy – uczelnie: - Instytut Inżynierii Środowiska Uniwersytetu Zielonogórskiego, - Instytut Technologii Mechanicznej Wydziału Inżynierii Mechaniki i Mechatroniki Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, - Wydział Rolnictwa i Bioinżynierii Katedra Chemii Rolnej i Biogeochemii Środowiska Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Budżet projektu wynosi 1,7 mln zł Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zielona Gospodarka, Zdrowie i Jakość Życia.
Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych Sp. z o.o	Realizacja projektów B+R dla branży spożywczej. Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych poprzez realizację projektów B+R na terenie Ośrodka. Efektem jest wdrożenie na rynek około 10 projektów. Wartość udziału w tych projektach wynosi 60 000 zł. Źródłem są środki własne jednostki. Inicjatywa wpisuje się w Inteligentne Specjalizacje województwa lubuskiego: Zdrowie i Jakość Życia.

Wnioski

Realizacja Programu Rozwoju Innowacji w 2016 r. odbywała się dla każdego zdefiniowanego celu strategicznego, w ramach których podejmowano liczne proinnowacyjne aktywności. Należy zwrócić uwagę, iż część realizowanych przedsięwzięć można przypisać do więcej niż jednego celu operacyjnego lub działania strategicznego. W szczególności należą do nich m.in. przedsięwzięcia realizowane w dziedzinach związanych z podnoszeniem poziomu wykształcenia i zdobywania kwalifikacji.

Przedmiotowy raport jest pierwszym opracowaniem od rozpoczęcia wdrażania Programu Rozwoju Innowacji. Postęp i stopień realizacji celów PRI będzie możliwy do zaobserwowania w kolejnych latach realizacji z uwagi na ilość naborów ogłaszanych w ramach RPO-L2020 na przedsięwzięcia wpisujące się w cele PRI i specjalizacje województwa. Istotne jest również to, że efekty realizacji projektów związanych z PRI będą widoczne dopiero w kolejnych latach. Obecnie nie jest możliwe zaobserwowanie znaczących zmian dotyczących aktywności różnych podmiotów realizujących swoje działania w kontekście celów i założeń PRI. Kolejnym czynnikiem wpływającym na stopień realizacji PRI jest kontraktowanie przedsięwzięć w ramach poszczególnych działań RPO-L2020 a następnie ich realizacja, która wymaga czasu. Ponadto poziom realizacji niektórych wskaźników PRI oraz RPO-L2020 w 2016 roku uwarunkowany był rozpoczęciem procesu podpisywania umów z beneficjentami RPO - Lubuskie 2020.

4. Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 oraz pozostałe źródła finansowania PRI

Głównym źródłem finansowania Programu Rozwoju Innowacji jest RPO - Lubuskie 2020. W zakresie realizacji kluczowych Osi Priorytetowych RPO - Lubuskie 2020 względem Programu Rozwoju Innowacji w 2016 r. odnotowano:

- Oś Priorytetowa 1 Gospodarka i innowacje:

W okresie sprawozdawczym w ramach Osi Priorytetowej 1 Gospodarka i innowacje RPO-L2020 ogłoszono 8 naborów w trybie konkursowym na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, na kwotę 242 363 237,01 PLN.

W roku 2016 w ramach ogłoszonych konkursów wpłynęło 351 wniosków na kwotę dofinansowania UE 3 250 859 635,54 PLN, podpisano 20 umów na kwotę dofinansowania UE 59 488 264,93 PLN, co stanowi 6,95 % całej alokacji dla przedmiotowej Osi Priorytetowej. Alokacja dla całej OP 1 wynosi 854 994 374,35 PLN.

W ramach Osi Priorytetowej 1 osiągnięto następujące efekty w 2016 r.:

- Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie – 308;
- Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje – 95;

- Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe – 106;
- Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi – 4;
- Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu - 3.

W ramach OP 1 – Gospodarka i innowacje, w Działaniu 1.1 Badania i innowacje RPO-L2020 prowadzony był nabór dla następujących typów projektów:

1. I typ projektu - Projekty B+R przedsiębiorstw,
 2. II typ projektu - Inwestycje przedsiębiorstw w infrastrukturę B+R,
- w ramach następujących kategorii interwencji:

- 56 - Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi.
- 57 – Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w dużych przedsiębiorstwach, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi.

Na etapie oceny merytorycznej pozytywnie oceniono 21 wniosków na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 57 687 291,51 PLN. 51 wniosków oceniono negatywnie.

Na podstawie złożonych wniosków o dofinansowanie możliwe było uzyskanie informacji na temat preferowanych w projektach specjalizacji i celów PRI. Jednocześnie, z uwagi na możliwość wskazania więcej niż jednej specjalizacji, w ramach której realizowany jest projekt, ilość wniosków i wskazanych specjalizacji nie sumuje się.

Specjalizacja / cel operacyjny	TYP I Działania 1.1. RPO- L2020	TYP II Działania 1.1. RPO- L2020	Razem TYP I i II	Ocenił pozytywnie (w tym ocenione pozytywnie warunkowo) TYP I i II
Specjalizacja 1: Zielona Gospodarka Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje -	0		41	7
Specjalizacja 1: Zielona Gospodarka Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach specjalizacje -	16			
Specjalizacja 1: Zielona Gospodarka Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje specjalizacje -	24	1		
Specjalizacja 2: Zdrowie i jakość życia Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje -	0		26	9
Specjalizacja 2: Zdrowie i jakość życia	10			

Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach -				
Specjalizacja 2: Zdrowie i jakość życia Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje -	14	2		
Specjalizacja 3: Innowacyjny przemysł Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje -	0			
Specjalizacja 3: Innowacyjny przemysł Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	26	1	63	13
Specjalizacja 3: Innowacyjny przemysł Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje -	33	3		

Natomiast w ramach OP 1 – Gospodarka i innowacje, Poddziałanie 1.5.1. Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne RPO-L2020 prowadzony był nabór dla następujących typów projektów:

1. Typ I Wdrożenie wyników prac B+R przez MŚP.
2. Typ II Wsparcie inwestycyjne MŚP.

w ramach następujących kategorii interwencji:

- 1 - Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP).
- 63 - Wsparcie dla klastrów i sieci przedsiębiorstw, z korzyścią głównie dla MŚP.
- 67 - Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out).
- 73 - Wsparcie na rzecz przedsiębiorstw społecznych (MŚP).
- 82 - Usługi i aplikacje TIK dla MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe), żywych laboratoriów, przedsiębiorstw internetowych i nowych przedsiębiorstw TIK.

W ramach naboru złożonych zostało 309 wniosków o dofinansowanie, z czego 235 wniosków pozytywnie przeszło ocenę formalną, a 138 projektów uzyskało pozytywną ocenę merytoryczną. Wartość złożonych na ogłoszony konkurs wniosków przekroczyła dostępną w ramach Poddziałania alokację środków. Łączna kwota dofinansowania projektów pozytywnych po ocenie merytorycznej wynosiła 261 727 410,93 PLN. Ostatecznie w ramach konkursu przyjęto do dofinansowania 26 projektów. Z uwagi na poziom dostępnej alokacji w ramach ogłoszonego konkursu 112 projektów, pomimo pozytywnej oceny merytorycznej, nie uzyskało dofinansowania.

Z zapisów kart ceny merytorycznej projektów przyjętych do dofinansowania wynika, że zakresy przedsięwzięć do realizacji dotyczyły następujących inteligentnych specjalizacji regionu:

- obszar specjalizacji nr 3: Innowacyjny przemysł (20 projektów),
- obszar specjalizacji nr 1: Zielona gospodarka (8 projektów)
- obszar specjalizacji nr 2: Zdrowie i jakość życia (3 projekty).

Pięć spośród ww. projektów wpisują się jednocześnie w dwa obszary specjalizacji (nr 1 i nr 3).

Większość (20 projektów) w wyniku realizacji projektu przewidywało wdrożenie zarówno innowacji procesowych, jak i produktowych. W ramach wszystkich projektów największa liczba innowacji produktowej w ramach pojedynczego projektu wynosi 5, natomiast w przypadku innowacji procesowej – 3. Jedynie w ramach 3 spośród 26 projektów nie zaplanowano zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Analiza przekazanych kart oceny merytorycznej pozwoliła stwierdzić, że realizacja przyjętych do dofinansowania projektów może przyczynić się do zwiększenia wzrostu produkcji, stworzenia miejsc pracy, a także zwiększenia potencjału rynkowego województwa. Zgodnie z planami projektodawców, możliwe będzie podniesienie potencjału przedsiębiorstw poprzez możliwość wprowadzenia nowych i udoskonalonych produktów, a tym samym poszerzenia oferty sprzedażowej. Zgodnie z opisem przedsięwzięć działania realizowane w ramach projektów powinny bezpośrednio przyczynić się do wykreowania przewagi konkurencyjnej danej firm na rynku.

Tablica 4: **Stan realizacji inteligentnych specjalizacji poprzez RPO – Lubuskie 2020 na dzień 30 czerwca 2017 r. z uwzględnieniem wskaźnika sukcesu przedstawia się następująco:**

Inteligentna specjalizacja województwa lubuskiego	złożone wnioski		wnioski po pozytywnej ocenie formalnej		wnioski rekomendowane do dofinansowania		podpisane umowy		wskaźnik sukcesu (rekomend/złożone)
	Liczba	Wnioskowane dofinansowanie (PLN)	Liczba	Wnioskowane dofinansowanie (PLN)	Liczba	Wnioskowane dofinansowanie (PLN)	Liczba	Dofinansowanie w umowie (PLN)	
Zielona Gospodarka – EKOINNOWACJE	34	110 716 764	30	100 591 036	4	9 002 792	4	8 916 614	12,0%
Zdrowie i jakość życia – EKO-ROZWÓJ	17	52 322 150	16	49 497 382	7	19 148 829	6	17 961 626	36,0%
Innowacyjny przemysł – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ	54	141 644 261	44	124 410 590	13	33 632 922	13	31 716 276	24,0%
RAZEM	105	304 683 175	90	274 499 008	24	61 784 543	23	58 594 516	

- Oś Priorytetowa 6 Regionalny rynek pracy:

W okresie sprawozdawczym w ramach OP 6 Regionalny rynek pracy w ramach ogłoszono 7 naborów w trybie konkursowym na dofinansowanie projektów ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na łączną kwotę 58 058 823,01 PLN, (w tym 1 nabór ogłosiła Instytucja pośrednicząca – Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze na kwotę 5 588 234,97 PLN) oraz 1 nabór pozakonkursowy na kwotę 15 873 122,98 PLN, ogłoszony przez ww. instytucję pośredniczącą. W roku 2016 w ramach ogłoszonych konkursów wpłynęło 25 wniosków na kwotę dofinansowania UE 16 775 250,16 PLN. W ramach trybu pozakonkursowego złożono 12 wniosków na kwotę dofinansowania UE 13 491 825,32 PLN. Podpisano łącznie 24 umowy (12 w trybie konkursowym i 12 w trybie

pozakonkursowym) na kwotę dofinansowania UE 22 216 996,25 PLN, co stanowi 7,63 % całej alokacji dla przedmiotowej OP – wynosi ona 313 118 381,31 PLN.

W ramach Osi Priorytetowej 6 osiągnięto następujące efekty w 2016 r.:

- Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej - 507,
- Liczba objętych wsparciem mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw gospodarki społecznej) - 124,
- Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie - 500,
- Uczestnicy kształcenia lub szkolenia po opuszczeniu programu - 8,
- Uczestnicy uzyskujący kwalifikacje po opuszczeniu programu - 116,
- Uczestnicy pracujący, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu - 1292.

- Oś Priorytetowa 7 Równowaga społeczna:

W ramach OP 7 ogłoszono 6 naborów w trybie konkursowym na dofinansowanie projektów ze środków EFS, na kwotę 112 570 153,02 PLN oraz 3 nabory w trybie pozakonkursowym na kwotę 22 887 962,01 PLN. W ramach ogłoszonych konkursów wpłynęło łącznie 16 wniosków na kwotę dofinansowania UE 54 083 583,55 PLN. W ramach trybu pozakonkursowego złożono 14 wniosków na kwotę dofinansowania UE 23 535 359,25 PLN. Podpisano łącznie 28 umów (15 w trybie konkursowym i 13 w trybie pozakonkursowym) na kwotę dofinansowania UE 74 706 830,91 PLN, co stanowi 24,80 % całej alokacji dla przedmiotowej Osi Priorytetowej, tj. 301 158 081,61 PLN.

W ramach Osi Priorytetowej 7 osiągnięto następujące efekty w 2016 r.:

- Uczestnicy pracujący, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu - 12,
- Uczestnicy w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujący pracy, uczestniczący w kształceniu lub szkoleniu, zdobywający kwalifikacje, zatrudnieni (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu - 20,
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 3,
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 323.

- Oś Priorytetowa 8 Nowoczesna edukacja:

W 2016 r. w ramach OP 8 Nowoczesna edukacja ogłoszono 9 naborów w trybie konkursowym na dofinansowanie projektów ze środków EFS, na kwotę 75 642 124,01 PLN oraz 2 nabory w trybie pozakonkursowym na kwotę 188 861 374,98 PLN. W okresie sprawozdawczym w ramach ogłoszonych konkursów wpłynęło łącznie 29 wniosków na kwotę dofinansowania UE 47 551 662,47 PLN. W ramach trybu pozakonkursowego złożono 23 wnioski na kwotę dofinansowania UE 146 930 910,31 PLN. Podpisano łącznie 53 umowy (30 w trybie konkursowym i 23 w trybie pozakonkursowym) na kwotę dofinansowania UE 193 693 853,27 PLN, co stanowi 54,95 % całej alokacji dla przedmiotowej OP, która wynosi 352 486 238,42 PLN.

W ramach Osi Priorytetowej 8 osiągnięto następujące efekty w 2016 r.:

- Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu - 15,
- Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie - 75,
- Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w programie - 50,
- Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 525,
- Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie - 1.

- Pozostałe źródła finansowania PRI:

Poniższe informacje zostały przygotowane na podstawie umów o dofinansowanie projektów realizowanych na terenie województwa, niezależnie od siedziby Beneficjenta.

PRI realizowany był również poprzez inne źródła finansowania. W ramach **Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój 2014-2020** zawarto 24 umowy na realizację projektów w województwie lubuskim, o wartości ogółem 165 551 970,14 PLN, i dofinansowaniu UE 88 734 901,89 PLN, w tym:

- Oś Priorytetowa 1. Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa - 9 projektów, wartość projektów - 82 087 349,29 PLN, wartość dofinansowania UE - 55 166 007,58 PLN,
- Oś Priorytetowa 2. Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I - 4 projekty - wartość projektów 21 395 125,03 PLN, wartość dofinansowania - 7 040 712,05 PLN,
- Oś Priorytetowa 3. Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach - 10 projektów, wartość projektów 53 026 497,96 PLN, wartość dofinansowania - 21 782 858,00 PLN,
- Oś Priorytetowa 4. Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego - 1 projekt - wartość projektów 9 042 997,86 PLN, wartość dofinansowania UE 4 745 324,26 PLN.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 umożliwił realizację w województwie lubuskim 109 projektów o wartości ogółem 112 516 246,27 PLN i kwocie dofinansowania 102 538 971,82 PLN, w tym:

- Oś Priorytetowa 1. Osoby młode na rynku pracy - 71 projektów, wartość projektów 98 310 284,11 PLN, wartość dofinansowania UE 90 556 830,73 PLN,
- Oś Priorytetowa 2. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji – 22 projekty, wartość projektów 5 613 196,75 PLN, wartość dofinansowania UE 4 730 802,20 PLN,
- Oś Priorytetowa 3. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju - 1 projekt, wartość projektów 1 222 560,00 PLN, wartość dofinansowania UE 1 030 373,57 PLN,
- Oś Priorytetowa 4. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa - 1 projekt, wartość projektów 93 468,75 PLN, wartość dofinansowania UE 88 131,68 PLN,
- Oś Priorytetowa 5. Wsparcie dla obszaru zdrowia - 14 projektów, wartość projektów 7 276 736,66 PLN, wartość dofinansowania UE 6 132 833,64 PLN.

127 przedsięwzięć realizowanych na terenie województwa lubuskiego o wartości 186 098 683,63 PLN uzyskało dofinansowanie UE w wysokości 100 711 753,35 PLN w ramach **Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa**, w tym:

- Oś Priorytetowa 1. Powszechny dostęp do szybkiego internetu - 114 projektów, wartość projektów 180 522 967,11 PLN, wartość dofinansowania UE 96 023 971,93 PLN,
- Oś Priorytetowa 3. Cyfrowe kompetencje społeczeństwa - 13 projektów, wartość projektów 5 575 716,52 PLN, wartość dofinansowania UE 4 687 781,42 PLN,
- Dla Osi Priorytetowej 2. E-administracja i otwarty rząd nie odnotowano projektów realizowanych w 16 poszczególnych regionach, występują natomiast 28 projekty realizowane w całym kraju (teren wszystkich województw), o wartości 1 671 000 121,42 PLN i wartości dofinansowania UE 1 402 727 763,35 PLN. W ramach całego Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (PO PC) realizowano na terenie całego kraju 57 projektów o wartości 3 006 894 253,24 PLN i wartości dofinansowania UE 2 529 354 907,14 PLN.

W zakresie **Programu Horyzont 2020**⁹ podmioty z województwa lubuskiego biorą udział w 4 projektach o wartości 34 966 211,59 PLN z czego budżet dla lubuskich partnerów wyniósł 1 057 468,57 4 487 051,40 PLN. 3 projekty realizowane są w ramach Priorytetu 2. Wiodąca pozycja w przemyśle – wartość dofinansowania UE wyniosła 14 399 994,02 PLN, z czego dla uczestnika z województwa lubuskiego 1 516 812,46 PLN, a 1 projekt w ramach Priorytetu 3. Wyzwania społeczne – wartość dofinansowania 19 923 372,77 PLN, w tym dla partnera z województwa lubuskiego 2 970 240,00 PLN.

⁹ Dla Programu Horyzont 2020 przyjęto przeliczenie 1 euro wg kursu 4,2432 PLN.

Ponadto w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej¹⁰ (w części obejmującej Programy: Region Morza Bałtyckiego, Europa Centralna, Interreg Europa) w Lubuskiem realizowano 1 przedsięwzięcie o wartości 715 670,63 PLN.

Reasumując dofinansowanie realizacji projektów na terenie województwa lubuskiego w ramach poszczególnych Krajowych Programów Operacyjnych, RPO-L2020 oraz inicjatywy Horyzont 2020 i Europejskiej Współpracy Terytorialnej, w obszarze inteligentnych specjalizacji przedstawia poniższa tabela:

Tablica 5: Wartość dofinansowania projektów realizowanych w województwie lubuskim w obszarze inteligentnych specjalizacji

Program Operacyjny	Wartość dofinansowania projektów realizowanych w województwie lubuskim w obszarze inteligentnych specjalizacji
Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój 2014-2020	88 734 901,89 PLN
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	102 538 971,82 PLN
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	100 711 753,35 PLN
Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020	58 594 516,00 PLN
Horyzont 2020	5 544 521,03 PLN
Europejska Współpraca Terytorialna	715 670,63 PLN
Razem	356 840 334,72 PLN

¹⁰ Dla Europejskiej Współpracy Terytorialnej przyjęto przeliczenie 1 euro wg kursu 4,2432 PLN.

5. Realizacja wskaźników przypisanych do PRI oraz inteligentnych specjalizacji województwa

W kontekście realizacji poszczególnych celów strategicznych Programu Rozwoju Innowacji wartość projektów, wartość dofinansowania uzyskanego w ramach RPO-L2020 oraz osiągniętych wskaźników przedstawiono poniżej. Z uwagi na możliwość pozyskania danych, informacje o wysokości wskaźników odnoszą się do wartości odnoszących się do podpisanych umów, które będą realizowane. Wartości docelowe tych wskaźników, zgodnie z Szczegółowym Opiskiem Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 nie zostały oszacowane. Natomiast nakłady finansowe odnoszą się do umów w odniesieniu do poszczególnych celów.

- ✓ Wartość projektów realizujących Cel operacyjny 1 PRI: *Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku*, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje wyniosła 184 797 652,41 PLN, a wartość dofinansowania 172 121 326,10 PLN. W ramach wskaźników produktu wartość indykatora *Liczba szkół zawodowych kształcących w zawodach wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu z wyposażeniem pracowni i laboratoriów nie starszym niż 5 lat* wyniosła 24 i znajduje się na odpowiednim poziomie.

Podobnie przedstawiają się pozostałe wskaźniki w ramach przedmiotowego celu:

- Liczba uczniów biorących udział w działaniach ukierunkowanych na rozwijanie postaw innowacyjnych i kreatywnych - 5560,
- Liczba szkół, które realizują programy współpracy z przedsiębiorstwami – 39,
- Liczba przedsiębiorstw z obszarów inteligentnych specjalizacji, które otrzymały wsparcie na podnoszenie kompetencji pracowników – 2238

Nie odnotowano w 2016 r. realizacji wskaźnika - *Liczba przedsiębiorstw biorących udział w programach stażowych*. Jednakże należy zauważyć, iż w I półroczu 2017 r. rozpoczęła się realizacja projektu odnoszącego się do tego wskaźnika.

Wskaźnik rezultatu *Liczba absolwentów kierunków wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu* wyniósł odpowiednio: 1186 (2015 r.) i 958 (2016 r.) stanowiąc 25,96% (2015 r.) oraz 23,20% (2016 r.) udziału wyrażonego w % absolwentów specjalizacji w ogóle absolwentów.

- ✓ Wartość projektów dla Celu operacyjnego 2: *Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach*, wyniosła 49 833 957,55 PLN, natomiast wartość dofinansowania stanowiła 35 140 686,90 PLN. W zakresie tego celu na odpowiednim poziomie zobowiązania realizacji w ramach podpisanych umów odnotowano następujące wskaźniki produktu:
- Liczba przedsiębiorstw, która otrzymała wsparcie na działalność B+R w podziale na inteligentne specjalizacje regionu - 152,

- Liczba przedsiębiorców, którzy wzięli udział w targach, misjach i wizytach studyjnych w podziale na inteligentne specjalizacje regionu - 154,
- Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie informacyjne, doradcze lub finansowe na zabezpieczenie wytwarzanej własności intelektualnej - 62.

W ramach celu 2 można zauważyć dość niski poziom realizacji następujących wskaźników:

- Liczba innowacyjnych przedsiębiorstw typu start-up, które otrzymały wsparcie na rozpoczęcie lub rozwój działalności w podziale na inteligentne specjalizacje regionu - 5,
- Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na uruchomienie lub doposażenie działów B+R - 3,
- Liczba projektów innowacyjnych, które otrzymały wsparcie, realizowanych w konsorcjach naukowo-przemysłowych – 1.

Nie odnotowano żadnego działania, które wpisywało by się w osiągnięcie wskaźnika: *Liczba innowacji o charakterze międzybranżowym, łączącym obszary specjalizacji, które otrzymały wsparcie.*

W zakresie wskaźnika rezultatu *Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB*, jego wartość wyniosła w roku 2014 - 0,74%, a w 2015 - 1,92%.

- ✓ 3. Cel operacyjny PRI: *Zwiększenie inwestycji w innowacje*, osiągany był w ramach podpisanych umów dla projektów o wartości 98 508 351,07 PLN, które otrzymały dofinansowanie w wysokości 75 281 032,33 PLN. Analizując wartości wskaźników produktu w ramach podpisanych umów należy stwierdzić, iż tylko jeden z nich osiągnął zadowalający poziom, tj.:

Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na działalność innowacyjną - 152.

Natomiast pozostałe wskaźniki, obrazujące realizację powyższego celu wymagają zwiększenia nakładów działań w celu ich lepszej realizacji. Są to:

- Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na uruchomienie lub doposażenie działów B+R - 3,
- Średni czas oczekiwania na ocenę wniosku z Celu Tematycznego 1 (w dniach) - 185 dni (średnio),
- Liczba projektów innowacyjnych, które otrzymały wsparcie, realizowanych w konsorcjach naukowo-przemysłowych - 1,
- Liczba nowych tematów badawczych podjętych przez ośrodki naukowe z inicjatywy przedsiębiorstw z obszarów inteligentnych specjalizacji regionu - 2.

Wskaźniki rezultatu kształtowały się następująco:

- Nakłady wewnętrzne na B+R sektora przedsiębiorstw w relacji do PKB w 2014 – 0,18%, w 2015 – 0,20%,
- Liczba patentów na 1 mln mieszkańców w 2015 – 23, w 2016 – 24.

W wyniku analizy powyższych danych, można zauważyć, iż wyraźnie zarysowuje się znaczna przewaga nakładów finansowych i podejmowanych działań w uzyskaniu Celu 1 *Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku* Programu Rozwoju Innowacji. Możliwe, iż jego dobra realizacja wynika z charakteru podejmowanych działań, rodzaju podmiotów realizujących przedsięwzięcia wpisujące się w ten cel.

Pełniejsze spektrum działań i różnych przedsięwzięć zostało przedstawione w załączniku do przedmiotowego sprawozdania, Realizacja Inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego odbywała się w sposób proporcjonalny dla 3 obszarów: Zielona Gospodarka, Zdrowie i jakość życia oraz Innowacyjny przemysł.

Znaczna część inicjatyw wpisujących się w realizację PRI ma charakter edukacyjny lub szkoleniowy związany z podnoszeniem kwalifikacji. Przedsięwzięcia te mają ogólny charakter lub realizują wszystkie 3 inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego. Dodatkowo należy wskazać, iż funkcjonują inicjatywy wykorzystujące stworzoną w regionie infrastrukturę B+R, w postaci parków technologicznych oraz ośrodków innowacji ukierunkowanych na tworzenie innowacyjności i nowych produktów. W przypadku tych projektów zauważalne jest konkretne przypisanie jednej lub dwóm inteligentnym specjalizacjom z uwagi na charakter przedsięwzięcia. Dobrane wskaźniki nie zawsze odzwierciedlają pełną realizację danego celu operacyjnego Programu, dlatego należy założyć, iż wdrażanie ma bardziej komplementarny charakter.

Ponadto wskaźniki związane z edukacją, podnoszeniem kwalifikacji są realizowane w stopniu zadowalającym natomiast wskaźniki odnoszące się do działań z zakresu podnoszenia innowacyjności przedsiębiorstw pozostają na niskim niesatysfakcjonującym poziomie i wymagają znaczącej poprawy.

Dokonując analizy realizacji celów PRI oraz stopnia wdrażania inteligentnych specjalizacji województwa, należy wziąć pod uwagę projekt pn. „Voucher na innowacje - wsparcie przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń” realizowany przez Organizację Pracodawców Ziemi Lubuskiej w okresie poprzedzającym raportowany okres tj. 2015 rok. Przedsięwzięcie zakładało sfinansowanie do 99% kosztów innowacyjnych badań, opracowania innowacyjnych rozwiązań, wykorzystania infrastruktury badawczej, doradztwa w celu rozwoju przedsiębiorstw. Wykonawcami usług i analiz badawczych były lubuskie ośrodki naukowo-technologiczne: Centrum Energii Odnawialnej z Sulechowa, Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych z Kalska, Regionalne Centrum Technologii i Wiedzy Interior z Nowej Soli, Park Naukowo - Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego. Maksymalny koszt vouchera na innowacje mógł wynieść do 100 tysięcy złotych. Całościowo wykorzystano 3,6 mln złotych, które przyczyniły się do wypracowania kilkudziesięciu innowacyjnych rozwiązań, a kilkanaście z nich zakończyło się zgłoszeniem ochrony własności intelektualnej.

Analizując aktywność przedsiębiorców, którzy otrzymali wsparcie w przedmiotowym projekcie oraz biorąc pod uwagę podział na inteligentne specjalizacje regionu można zauważyć, iż:

- największą ilość voucherów - 23 bonów czyli 42% odpowiadało specjalizacji Innowacyjny Przemysł,
- nieco mniej - 22, które stanowiły 41% całej puli bonów przyznano specjalizacji Zielona Gospodarka,
- Zdrowie i jakość życia była najmniej liczną specjalizacją w zakresie voucherów, których wykorzystano 9, co stanowiło 17% całości.

Dla specjalizacji Zielona Gospodarka dominujące były technologie środowiskowe, dla specjalizacji Innowacyjny przemysł: ICT oraz przetwórstwo metalowe, natomiast dla specjalizacji Zdrowie i jakość życia większość projektów mieściła się w dziedzinie zdrowa żywność.

6. Wnioski dotyczące istotnych problemów zidentyfikowanych w trakcie realizacji PRI

- ✓ Podmioty realizujące działania proinnowacyjne lub w dziedzinach powiązanych z innowacyjnością prowadzą swoją działalność nie zawsze łącząc ją z inteligentnymi specjalizacjami regionu. Zasadnym jest, aby ukierunkowały one swoją aktywność na dziedziny z tych obszarów, tak aby realizacja PRI odbywała się w bardziej rozwinięty sposób i w szerszym zakresie.
- ✓ W ramach procesu przyznawania dofinansowania ze środków Unii Europejskiej, w szczególności z RPO-Lubuskie 2020 w ramach Osi Priorytetowej 1 Gospodarka i innowacje dla Działania 1.1 Badania i Innowacje oraz 1.5 Rozwój sektora MŚP, nie jest prowadzone i monitorowane przypisywanie realizacji inteligentnych specjalizacji w odniesieniu do wspartych projektów.
- ✓ Poziom ukierunkowania działalności odnośnie inteligentnych specjalizacji niektórych podmiotów ze sfery innowacyjności lub w dziedzinach powiązanych pozostaje na niewystarczającym poziomie.
- ✓ Realizacja projektów lub działań w obszarach inteligentnych specjalizacji często wymaga łączenia potencjałów przedsiębiorstw, jednostek naukowych, centrów badawczo-rozwojowych lub instytucji szkoleniowych. Wspólne działanie tych podmiotów z pewnością podniesie poziom innowacyjności regionu oraz realizacji obszarów inteligentnych specjalizacji. Wskazane są zatem działania integrujące i aktywizujące wspólną realizację przedsięwzięć.
- ✓ Odnotowano aktywność podmiotów B+R w obszarach inteligentnych specjalizacji, jednakże z uwagi na jej niewystarczający poziom względem potrzeb należałoby zwiększyć jej intensywność.
- ✓ Ilość projektów badawczych realizowanych przez przedsiębiorstwa pozostaje na niesatysfakcjonującym poziomie w stosunku do oczekiwań wiązanych z rozwojem innowacyjności w regionie.
- ✓ Podstawowe dane i wskaźniki dotyczące działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej w województwie lubuskim w 2015 r. uległy poprawie w stosunku do notowanych przed rokiem.
- ✓ W województwie lubuskim liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową wzrosła w stosunku do poprzedniego roku (w stosunku do 2010 r. liczba tych jednostek wzrosła 3-krotnie).

W grupie podmiotów aktywnych badawczo w województwie wysoki na tle innych województw był odsetek podmiotów z sektora przedsiębiorstw.

- ✓ Liczba podmiotów aktywnych badawczo w przeliczeniu na 100 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie. Należy jednak podkreślić prawie dwukrotny wzrost wartości omawianego wskaźnika w 2015 r. w województwie lubuskim w porównaniu z 2014 r.
- ✓ W porównaniu z poprzednim rokiem nakłady na działalność B+R znacząco wzrosły, jednak w przeliczeniu na 1 mieszkańca nadal są najniższe w kraju.
- ✓ Większość nakładów wewnętrznych zrealizowano w sektorze przedsiębiorstw, przy czym udział tego sektora zwiększył w skali roku.
- ✓ Prawie o ¼ wzrosły nakłady w dziedzinie nauk inżynierskich i technicznych, a ich udział w ogóle nakładów na badania i rozwój wyniósł ponad 75%.
- ✓ W województwie lubuskim najwięcej środków na nakłady na działalność B+R pochodziło z sektora przedsiębiorstw.
- ✓ W województwie lubuskim udział ludności stanowiącej zasoby dla nauki i techniki w ludności aktywnej zawodowo we wszystkich latach prezentowanego okresu był niższy niż średnio w kraju. Do 2014 r. udział ten wykazywał tendencję rosnącą, jednak w 2015 r. nieco obniżył się.
- ✓ Liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej była wyższa w porównaniu z 2014 r. W województwie lubuskim utrzymuje się relatywnie wysoki udział (blisko 75%) pracowników sektora szkolnictwa wyższego w ogóle zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej. W ogóle zatrudnionych w działalności B+R zwiększył się udział zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw.
- ✓ Wysoki w skali kraju był udział przychodów netto ze sprzedaży produktów w przedsiębiorstwach należących do działów PKD zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w ogóle przychodów netto ze sprzedaży produktów.
- ✓ Odsetek przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju, utrzymuje się na względnie stałym poziomie. W 2015 r. zanotowano jednak zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i w przedsiębiorstwach usługowych najwyższy w kraju wzrost nakładów na działalność innowacyjną w porównaniu z 2014 r.
- ✓ Województwo lubuskie wyróżnia wysoki odsetek nakładów na działalność innowacyjną zrealizowanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe. Lubuskie mieści się w grupie 6 województw o najwyższych nakładach tych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Zwiększył się także odsetek przedsiębiorstw usługowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną.
- ✓ W prezentowanym okresie zwiększył się odsetek przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, które otrzymały publiczne wsparcie finansowe na działalność innowacyjną, w tym na działalność badawczo-rozwojową (m.in. granty, dotacje, ulgi podatkowe, kredyty preferencyjne).

7. Rekomendacje w zakresie planowania działań

- ✓ Należy podjąć zintensyfikowane działania zmierzające do osiągnięcia celów PRI. W szczególności poprzez realizację szkoleń w obszarze inteligentnych specjalizacji regionu, a także wprowadzenie do programów ww. przedsięwzięć, w tym programów nauczania, informacji z zakresu PRI. Rekomendacja odnosi się do podmiotów realizujących szkolenia podnoszące kwalifikacje pracowników m.in. Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze oraz instytucji edukacyjnych, szkół zawodowych, szkół wyższych min. Uniwersytet Zielonogórski, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wielkopolskim, Zakłady Doskonalenia Zawodowego, przede wszystkim przez podmioty zaangażowane w realizację przedsięwzięć współfinansowanych ze środków pomocowych Unii Europejskiej, w tym z RPO-L2020. Inicjatorem wdrożenia rekomendacji będzie Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ). Rekomendacja powinna zostać wdrożona w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.
- ✓ Komórki organizacyjne UMWL (DFR oraz DFS) organizujące (nabory na przedsięwzięcia finansowane w ramach RPO-L2020), a następnie prowadzące proces kontraktacji środków UE powinny zasilać danymi systemy informatyczne w zakresie umożliwiającym prowadzenie monitoringu realizacji działań określonych w PRI i osiągania wskaźników realizacji PRI, w szczególności Inteligentnych Specjalizacji regionu. W przypadku braku takiej możliwości należy zgłosić do administratora systemu konieczność rozbudowy istniejącego systemu informatycznego, aby wprowadzanie ww. informacji było możliwe. Rekomendacja powinna zostać wdrożona w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.
- ✓ Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ) w zakresie prowadzonych spotkań informacyjnych kierowanych do przedsiębiorców oraz Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki (DM) w zakresie działań promocyjnych powinni zwiększyć ilość działań służących promocji inteligentnych specjalizacji w regionie, realizować szkolenia (w szczególności na temat inteligentnych specjalizacji), które przyczyniłby się do wzrostu świadomości w regionie na temat PRI i inteligentnych specjalizacji. Rekomendacja powinna zostać wdrożona, w ramach już planowanych szkoleń przez Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ) przedsięwzięć dotyczących szkoleń i promocji w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.
- ✓ Konieczne jest prowadzenie procesu zmierzającego do stworzenia zespołu lub zespołów odpowiedzialnych za animowanie działań wspierających realizację PRI, w szczególności ukierunkowanych na inteligentne specjalizacje regionu. Gremia te powinny być złożone z głównych aktorów innowacyjności w województwie lubuskim, co najmniej: uczelni wyższych, centrów badawczo-rozwojowych oraz parków technologicznych. Ich zadaniem powinno być pobudzanie współpracy, integracja środowiska gospodarczego i naukowego, nawiązywanie kontaktów w celu podnoszenia poziomu innowacyjności regionu, kreowania projektów innowacyjnych. Inicjatorem

wdrożenia rekomendacji będzie Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ). Rekomendacja powinna zostać zainicjowana w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.

- ✓ Podmioty z obszaru B+R powinny intensywniej pracować nad obszarami badawczymi wyrażonymi w inteligentnych specjalizacjach. Rekomendacja odnosi się do zlokalizowanych w regionie uczelni wyższych, centrów badawczo-rozwojowych oraz parków technologicznych. Inicjatorem wdrożenia rekomendacji, poprzez zwiększenie ilości działań informacyjno - promocyjnych będzie Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ). Rekomendacja powinna zostać zainicjowana w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.
- ✓ Konieczne jest podjęcie działań służących wzrostowi ilości inicjatyw badawczych, realizowanych przez przedsiębiorstwa w obszarze inteligentnych specjalizacji. Działania zmierzające do ww. wzrostu powinny być podejmowane zarówno przez odpowiednie komórki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego - Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ), Departament Programów Regionalnych (DFR), Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki (DM) ale także przez interesariuszy PRI – Organizację Pracodawców Ziemi Lubuskiej, Zachodnią Izbę Przemysłowo – Handlową w Gorzowie Wielkopolskim, uczelnie wyższe, centra badawczo – rozwojowe, parki naukowo-technologiczne - mogących wpływać na podejmowane przez przedsiębiorstwa działania. Rekomendacja powinna zostać zainicjowana w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.
- ✓ Większą rolę w realizacji PRI, z uwagi na małą ilość podejmowanych inicjatyw, powinny odgrywać jednostki B+R regionu, jednostki naukowe i wspierające rozwój innowacyjności w regionie. Rekomendacja odnosi się do zlokalizowanych w regionie uczelni wyższych, centrów badawczo-rozwojowych oraz parków technologicznych. Rekomendacja poprzez działania promocyjno – informacyjne skierowane do ww. podmiotów powinna zostać wdrożona w IV kw. 2017 r. / I kw. 2018 r.
- ✓ Konieczne jest podjęcie animacji współpracy pomiędzy sektorem nauki a sektorem biznesu oraz budowania strategicznych partnerstw biznesowych. Rekomendacja odnosi się do zlokalizowanych w regionie przedsiębiorców, uczelni wyższych, centrów badawczo-rozwojowych i parków technologicznych oraz Departamentu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Przedsiębiorczości i Strategii Marki. Rekomendacja będzie stale wdrażana.
- ✓ Konieczne jest zwiększenie ilości projektów badawczych realizujących cele PRI i wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu, z uwagi na niezadowalające efekty uzyskiwania poszczególnych wskaźników realizacji PRI. Rekomendacja odnosi się do zlokalizowanych w regionie przedsiębiorców, uczelni wyższych, centrów badawczo-rozwojowych i parków technologicznych w zakresie składanych projektów oraz do Departamentu Programów Regionalnych (DFR) we współpracy z Departamentem Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ) w zakresie dokumentacji konkursowej, sugerującej wybór odpowiednich dla realizacji PRI wskaźników. Ponadto Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym (DIZ)

powinien nadal wydawać opinie względem dokumentacji konkursowej w zakresie pożądanym dla wdrażania PRI wskaźników oraz popularyzować ich wybór przez beneficjentów podczas spotkań i szkoleń. Rekomendacja będzie stale wdrażana do czasu funkcjonowania RPO-L2020.

8. Spis wykresów, tabel i rysunków

8.1. Wykresy:

1. Dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych	5
2. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca	5
3. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano – montażowej	6
4. Nakłady inwestycyjne	7
5. Podmioty prowadzące działalność badawczo-rozwojową	7
6. Dynamika nakładów wewnętrznych na działalność badawczo-rozwojową	9
7. Nakłady na działalność badawczo – rozwojową w dziedzinie nauk inżynieryjnych i technicznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca	12
8. Relacja nakładów na działalność badawczo – rozwojową do PKB	14
9. Przedsiębiorstwa innowacyjne przemysłowe wg klas wielkości	19
10. Zgłoszenia wynalazków oraz udzielone patenty na 1 mln mieszkańców	25

8.2. Tablice:

1. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według źródeł finansowania	13
2. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki jako odsetek ludności aktywnej zawodowo	15
3. Zgłoszone wynalazki i udzielone patenty w 2015 r.	25
4. Stan realizacji inteligentnych specjalizacji poprzez RPO – Lubuskie 2020 na dzień 30 czerwca 2017 r. z uwzględnieniem wskaźnika sukcesu	45
5. Wartość dofinansowania projektów realizowanych w województwie lubuskim w obszarze inteligentnych specjalizacji	49

8.3. Rysunki:

1. Podmioty prowadzące działalność B+R na 100 tys. podmiotów wpisanych do rejestru REGON	9
2. Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 mieszkańca	10
3. Zatrudnieni w działalności badawczo – rozwojowej w przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo	17
4. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej technik	21
5. Nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną na 1 mieszkańca	23

9. Spis załączników

- 1a. Tabela zbiorcza Raport z realizacji PRI – Cel operacyjny 1
- 1b. Tabela zbiorcza Raport z realizacji PRI – Cel operacyjny 2
- 1c. Tabela zbiorcza Raport z realizacji PRI – Cel operacyjny 3
- 1d. Tabela zbiorcza Raport z realizacji PRI – nakłady finansowe w ramach RPO-L2020